ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Θρησκευτικά

Γ΄ Δημοτικού

Μέρος Α΄

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Θρησκευτικά

Γ΄ Δημοτικού (Μέρος Α΄)

΄Ολοι είμαστε αδέλφια

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Θρησκευτικά Γ΄ Δημοτικού

Όλοι είμαστε αδέλφια (Μέρος Α΄)

Συγγραφική ομάδα: Τάσος Γεωργίου, Χρήστος Ηρακλέους, *Β.Δ.*, Παναγιώτης Ντουρής, *Β.Δ.*
Λειτουργοί Γραφείου Αναλυτικών Προγραμμάτων (Ομάδα Θρησκευτικών)

Εποπτεία: Ανδρέας Θεοδωρίδης, *Επιθεωρητής Δημοτικής Εκπαίδευσης*

Εικονογράφηση: Τάσος Γεωργίου, *Λειτουργός Γραφείου Αναλυτικών Προγραμμάτων*

Σχεδιασμός - Επιμέλεια έκδοσης: Τάσος Γεωργίου, Χρήστος Ηρακλέους, Παναγιώτης Ντουρής,
Λειτουργοί Γραφείου Αναλυτικών Προγραμμάτων

Γλωσσική επιμέλεια: Μαριάννα Χριστόφια - Παλάτου, Ευαγγελία Χαραλάμπους,
Λειτουργοί Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Μιχάλης Θεοχαρίδης, *Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων*

Συντονισμός έκδοσης: Χρίστος Παρπούνας, *Συντονιστής Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων.*

Συντονισμός ανατύπωσης: Δρ Πέτρος Γεωργιάδης, *Συντονιστής Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμ-μάτων*

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, το οποίο καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς την άδεια της Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου. Τα πνευματικά δικαιώματα του εικονιστικού υλικού ανήκουν στους δημιουργούς του.

Ευχαριστίες στη Μαρία Αργυρού για τη βοήθειά της.

Ευχαριστίες στις Ιερές Μητροπόλεις και Μονές της Κύπρου, το Βυζαντινό Μουσείο του Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄ και τον αγιογράφο Αρχ. Ευμένιο Σιήππη για την παραχώρηση του εικονιστικού υλικού.

Α΄ ΄Εκδοση 2014 (Δοκιμαστική)
Ανατύπωση 2023 (με μικροδιορθώσεις)
Εκτύπωση: GLTD PRINTING & TRADING AGENTS LTD

© ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ISBN: 978-9963-0-1511-5

Στο εξώφυλλο χρησιμοποιήθηκε ανακυκλωμένο χαρτί σε ποσοστό τουλάχιστον 50%, προερχόμενο από διαχείριση απορριμμάτων χαρτιού. Το υπόλοιπο ποσοστό προέρχεται από υπεύθυνη διαχείριση δασών.

Πρόλογος

Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση στοχεύει στη δημιουργία ενός σύγχρονου, ανθρώπινου και δημοκρατικού σχολείου. Το μάθημα των Θρησκευτικών επιδιώκει τη γνωριμία των μαθητών/τριών με τη μαρτυρία της Εκκλησίας για την παρουσία του Θεού στον κόσμο και για την αδελφοσύνη όλων των ανθρώπων.

Είναι με ιδιαίτερη χαρά και ικανοποίηση που διαπιστώνω πως μέσα από το εκπαιδευτικό υλικό των Θρησκευτικών της Γ΄ Δημοτικού, τα διαχρονικά μηνύματα της ορθόδοξης χριστιανικής πίστης, με κύριο γνώρισμα την αγάπη και την αδελφοσύνη όλων των ανθρώπων, μεταφέρονται στα παιδιά με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Οι θεματικές ενότητες της Γ΄ τάξης αναφέρονται στις σχέσεις των ανθρώπων στην οικογένεια, στην τοπική ενοριακή Εκκλησία, στο σχολείο, στη γειτονιά και σε όλο τον κόσμο. Αναπτύσσεται, έτσι, μια αίσθηση σύνδεσης με κάθε άνθρωπο από το πιο οικείο μέχρι και το πιο απόμακρο κοινωνικό περιβάλλον. Το βιβλίο πραγματεύεται και θέματα από τον εορτολογικό κύκλο της Εκκλησίας, για να μπορέσουν τα παιδιά να βιώσουν την ιστορία της αποκάλυψης του Θεού στους ανθρώπους και τον αγώνα πολλών χριστιανών για ανταπόκριση στο κάλεσμα του Θεού για αγιότητα.

Ελπιδοφόρος Νεοκλέους

Διευθυντής Δημοτικής Εκπαίδευσης

Όλοι είμαστε αδέλφια

Σημείωμα προς τα παιδιά

Μικροί μας φίλοι,

΄Ενα ταξίδι σάς περιμένει φέτος στον όμορφό μας κόσμο. ΄Ενα ταξίδι ευχάριστο, γεμάτο ιστορίες, προσευχές, εικόνες, ποιήματα, τραγούδια και παιχνίδια.

Θα γνωρίσετε όμορφες ιστορίες από τη ζωή πολλών ανθρώπων, που έζησαν σύμφωνα με το θέλημα του Θεού και αγάπησαν όλους τους ανθρώπους σαν αδέλφια τους. Θα ταξιδέψετε μέσα από τούτο το βιβλίο, για να γίνετε πιο έξυπνοι στο μυαλό, πιο δυνατοί στην πίστη και πιο χρήσιμοι στους γύρω σας.

Θα τα καταφέρετε, αν νιώσετε δίπλα και μέσα σας τον ίδιο τον Χριστό ως φίλο και αδελφό σας. Ακούστε τη φωνή του, κάντε το θέλημά του και ξεκινάμε!

Καλό σας ταξίδι!

Ομάδα Εκπαιδευτικών Θρησκευτικών

Περιεχόμενα

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Αδέλφια στο σπίτι

Η πιο μεγάλη χαρά

Η αγωνία του Σάββα και της Κατερίνας **10 - 12**

Η Γέννηση της Παναγίας **13 - 15**

Ο αγιασμός της ζωής

Αγιασμός στο σπίτι **16 - 18**

Η χαρά της ζωής

Διπλή γιορτή **19 - 21**

Μια ξεχωριστή μέρα **22 - 24**

Το σπίτι είναι στις δόξες του **25 - 26**

Η σχέση ανάμεσα στα αδέλφια

Δώστε τα χέρια **27 - 29**

Η σύγκρουση δύο αδελφιών **30 - 31**

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Αδέλφια στον ναό

Η Εκκλησία και η Θεία Λειτουργία

Ο ναός της ενορίας μας **34 - 35**

Ο Δημήτρης στη Θεία Λειτουργία **36 - 38**

Ένα ταξίδι αρχίζει: ένα νέο μέλος στην Εκκλησία

Η βάπτιση του Αγίου Ηρακλειδίου **39 - 41**

Μια αλλιώτικη βάπτιση **42 - 45**

Ένα ταξίδι αγάπης: ο γάμος

Ο γάμος της Κανά **46 - 47**

Ο γάμος σήμερα **48 - 49**

Ένας προσωρινός αποχωρισμός: μια κηδεία

Η γιαγιά στο νοσοκομείο 50 - 51

Η κηδεία της γιαγιάς Αγγελικής 52 - 53

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Χριστούγεννα

Ο Απόστολος Ανδρέας

Ο πρώτος μαθητής του Χριστού 56 - 57

Το θαύμα του Αποστόλου Ανδρέα 58 - 59

«Χριστός γεννιέται σήμερον...»

Κάλαντα Χριστουγέννων 60 - 62

Κάλαντα ανθρωπιάς 63 - 65

Η προσκύνηση των Μάγων

Η Γέννηση του Χριστού 66 - 67

Το ταξίδι των Μάγων στη Βηθλεέμ 68 - 71

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Αδέλφια στο σχολείο

Οι συμμαθητές και οι συμμαθήτριές μου (Α)

Οι μαθητές του Χριστού 74 - 77

Η Αστραδενή στο νέο σχολείο της 78 - 80

Οι συμμαθητές και οι συμμαθήτριές μου (Β)

Οι μαθήτριες του Χριστού 81 - 83

Η γυναίκα στην Εκκλησία 84 - 86

Δίψα για μάθηση

΄Αγιος Νεόφυτος ο ΄Εγκλειστος 87 - 89

Ο Αλίμ διψά για γράμματα 90 - 91

Μάθηση για τη ζωή

Συμμαθητές και φίλοι: ΄Αγιος Βασίλειος και ΄Αγιος Γρηγόριος 92 - 94

Λόγια αγίων που μιλούν σήμερα στις καρδιές μας 95 - 97

Εικονίδια

Δίπλα από κάθε δραστηριότητα υπάρχει ένα από τα πιο κάτω σύμβολα:

Γράφουμε

Υπογραμμίζουμε

Συζητούμε

Μελετούμε άλλες πηγές

Χρωματίζουμε

Ζωγραφίζουμε

Παίζουμε

Παρατηρούμε

Ψάλλουμε

Κόβουμε

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Αδέλφια στο σπίτι

Η πιο μεγάλη χαρά

Η αγωνία του Σάββα και της Κατερίνας

Η μητέρα του Σάββα και της Κατερίνας είναι έγκυος. Η κοιλιά της άρχισε να μεγαλώνει.

- Ελάτε εδώ, τους λέει η μητέρα. Παίρνει το χέρι τους και το βάζει μαλακά στην κοιλιά της.

- Σύντομα θα έχετε αδελφάκι, ψιθυρίζει ο πατέρας με μια απέραντη χαρά στη φωνή του. Ο Σάββας και η Κατερίνα χάρηκαν πολύ, γιατί θα αποκτούσαν ένα αδελφάκι που τόσο πολύ το ήθελαν.

Τον τελευταίο μήνα της εγκυμοσύνης της μητέρας του, ο Σάββας θέλει συνεχώς να ακουμπάει το χέρι του στην κοιλιά της.

Η ευλογημένη στιγμή πλησιάζει! Η μητέρα και ο πατέρας τακτοποιούν τη βαλίτσα με τα ρουχαλάκια του μωρού. Ο Σάββας και η Κατερίνα σκέφτονται πως πρέπει να κεράσουν στην τάξη τους και να ετοιμάσουν την κάρτα, την οποία θα χαρίσουν στη μητέρα τους.

«Ουά! Ουά!» Το μωράκι έφτασε! Είναι κοριτσάκι! Η μαμά κι ο μπαμπάς είναι πολύ χαρούμενοι. Ο Σάββας και η Κατερίνα στέκονται γύρω από την κούνια του μωρού. Το μωράκι έχει ανοιχτά τα ματάκια του, αλλά δεν βλέπει καλά ακόμα.

- Τι χαρά! Ένα αδελφάκι!

Το βράδυ ο Σάββας και η Κατερίνα δεν μπορούν να κλείσουν μάτι. Τα συναισθήματα ανάμεικτα. Σκέφτονται τη μητέρα τους να κρατεί συνεχώς στην αγκαλιά της τη μικρή τους αδελφή. «Θα μοιραστεί τώρα η αγάπη της μαμάς και του μπαμπά;». Τα ερωτήματα πολλά, μα ντρέπονται να τα πουν. Σε ποιον να τα πουν; Στη μαμά; Σίγουρα όχι! Η μαμά δεν έχει χρόνο. Όλο με το μωρό είναι. Να το αλλάξει, να το θηλάσει, να το νανουρίσει... Στον μπαμπά; Λιγάκι δύσκολο. Ο μπαμπάς, μόλις επιστρέψει σπίτι από τη δουλειά, πρώτη του έγνοια είναι να δει τι κάνει το μωρό.

1. ***Βάζουμε ✓ στις αλλαγές που, κατά τη γνώμη σας, έφερε στην οικογένεια του Σάββα και της Κατερίνας η γέννηση του μωρού.***

..... Οι γονείς τους ασχολούνται μόνο με το βρέφος.

..... Η προσοχή των γονιών μοιράζεται τώρα ανάμεσα στον Σάββα, στην Κατερίνα και τη μικρή αδελφή τους.

..... Το νέο μέλος της οικογένειας χρειάζεται συνεχή φροντίδα.

..... Οι γονείς τους τους αγαπούν λιγότερο.

2. Το βράδυ ο Σάββας και η Κατερίνα δεν μπορούσαν να κλείσουν μάτι. Τα συναισθήματα ανάμεικτα. ***Κυκλώνουμε τα συναισθήματα που πιθανόν να ένιωσαν ο Σάββας και η Κατερίνα με τη γέννηση της αδελφής τους.***

ευτυχία ***στενοχώρια*** ***χαρά*** ***λύπη***

φόβο ***ενθουσιασμό*** ***ζήλια*** ***θυμό***

3. ***Συζητούμε στην τάξη:***

Εικ. 1

4. ***Μελετούμε άλλες πηγές.***

«Η πραγματική αγάπη μοιάζει με τη φλόγα του κεριού. Όσα κεράκια κι αν ανάψεις, η αρχική φλόγα παραμένει η ίδια. Δεν λιγοστεύει καθόλου και κάθε νέο κεράκι έχει τόση φλόγα, όση και τα άλλα».

(Γέροντας Επιφάνιος)

5. *Συζητούμε στην ομάδα:*

Τα ερωτήματα για τον Σάββα είναι πολλά. Μα ντρέπεται να τα πει. Σε ποιον να τα πει; Τελικά αποφασίζει να μιλήσει. *Σε ποιον νομίζετε ότι μίλησε τελικά ο Σάββας; Ποιος θα μπορούσε να ήταν ο διάλογος ανάμεσά τους;*

6. *Γράφουμε:*

Η Κατερίνα είναι πρόθυμη να βοηθήσει τους γονείς της στη φροντίδα του μωρού. Εισηγούμαστε τρόπους.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. *Ζωγραφίζουμε τον Σάββα ή την Κατερίνα να βοηθούν στη φροντίδα του μωρού.*

Η Γέννηση της Παναγίας

Εικ. 2

Πριν από πάρα πολλά χρόνια, στην περιοχή της Γαλιλαίας, ζούσε ένα ευλογημένο ζευγάρι, ο Ιωακείμ και η Άννα. Ήταν καλοί και αγαπημένοι σύζυγοι. Αγαπούσαν πολύ τον Θεό και προσπαθούσαν κάθε μέρα να τον ευχαριστούν με τη ζωή τους.

Είχαν, όμως, έναν μεγάλο καημό. Τα χρόνια περνούσαν και δεν είχαν αποκτήσει παιδιά. Γεμάτοι πόνο προσεύχονταν μέρα και νύχτα στον Θεό και τον παρακαλούσαν να τους χαρίσει ένα παιδάκι. Πέρασε, όμως, η ηλικία που θα μπορούσαν να αποκτήσουν ένα παιδί.

Παρόλο που είχαν πια γεράσει, ο Θεός, βλέποντας την πίστη τους, έστειλε τον άγγελό του και τους είπε: «Ο Θεός άκουσε τις προσευχές σας. Θα αποκτήσετε παιδί για το οποίο θα μιλά όλος ο κόσμος!». «Δόξα στον Θεό! Το παιδάκι που θα γεννήσω, είτε αγόρι είτε κορίτσι, θα το προσφέρω στον Θεό να εργάζεται γι' αυτόν», είπε η Άννα.

Μετά από εννέα μήνες, ήρθε η ευλογημένη ώρα που ο Θεός είχε ορίσει και η Άννα γέννησε ένα κοριτσάκι, που το ονόμασαν Μαρία. Η γέννηση της μικρής Μαρίας γέμισε το σπίτι τους χαρά. Ο Ιωακείμ και η Άννα, για να ευχαριστήσουν τον Θεό για το δώρο που τους έστειλε, υποσχέθηκαν να του το αφιερώσουν. Όταν, λοιπόν, η Μαρία έγινε τριών χρονών, οι γονείς της, όπως είχαν υποσχεθεί, την οδήγησαν στον Ναό.

Τη Γέννηση της Παναγίας γιορτάζει η Εκκλησία στις 8 Σεπτεμβρίου.

1. Γράφουμε τα ονόματα των μελών της οικογένειας της Παναγίας.

.....

.....

.....

2. ***Διαβάζουμε και μετά ψάλλουμε το απολυτίκιο της Γέννησης της Παναγίας.***

Η Γέννησίς σου, Θεοτόκε, χαρὰν ἐμήνυσε πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ· ἐκ σοῦ γὰρ ἀνέτειλεν ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν· καὶ λύσας τὴν κατάραν, ἔδωκε τὴν εὐλογίαν· καὶ καταργήσας τὸν θάνατον, ἐδωρήσατο ἡμῖν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

3. ***Γράφουμε τις παρακάτω λέξεις στην κατάλληλη θέση και μετά διαβάζουμε την απόδοση του απολυτίκιου.***

(Χριστός, ευλογία, χαρά, αιώνια ζωή, οικουμένη)

Η Γέννησή σου, Θεοτόκε, σήμανε τη ..... σε όλη την ..... .

Διότι από σένα ανέτειλε ο Ήλιος της δικαιοσύνης, ο ..... και Θεός μας, ο οποίος μας έδωσε την ..... κι αφού κατάργησε τον θάνατο, μάς δώρισε την ..... .

4. ***Γράφουμε τα ονόματα των εικονιζόμενων προσώπων.***

....

....

Εικ. 3

5. ***Συζητούμε στην τάξη:***

Α) Ποια είναι η σχέση των τριών προσώπων της εικόνας μεταξύ τους;

Β) Γιατί η γέννηση της Παναγίας έφερε τη χαρά όχι μόνο στον Ιωακείμ και στην Άννα αλλά και σε όλο τον κόσμο;

6. *Γράφουμε κάτω από κάθε εικόνα την κατάλληλη λεζάντα.*

Η Κοίμηση της Παναγίας

Τα Εισόδια της Παναγίας

Η Γέννηση της Παναγίας

Ο Ευαγγελισμός της Παναγίας

Εικ. 4

Εικ. 5

.....

.....

Εικ. 6

Εικ. 7

.....

.....

7. *Κόβουμε τα κομμάτια της σελίδας 101 και τα κολλούμε στη σωστή θέση.*

Γέννηση της Παναγίας

Γέννηση του Προδρόμου

Γέννηση του Χριστ

Ο αγιασμός της ζωής

Αγιασμός στο σπίτι

Σήμερα στο σπίτι επικρατεί μια μικρή αναστάτωση. Ο πατέρας έχει πάει στον ναό, για να φέρει τον ιερέα στο σπίτι. Ο πατήρ Στυλιανός θα τελέσει τον Αγιασμό και θα ευλογήσει τη μητέρα και το μωρό μας. Όλοι είμαστε λίγο ανήσυχοι. Η μητέρα ντύνει στα γρήγορα τη μικρή Μαρία. Ο Σάββας ετοιμάζει τα απαραίτητα για τον Αγιασμό και εγώ το κέρασμα.

Σε λίγο ανοίγει η πόρτα, μπαίνει ο πατέρας και δίπλα του ο πατήρ Στυλιανός. Ένας ένας πλησιάζουμε και παίρνουμε την ευχή του.

- Είμαστε έτοιμοι να αρχίσουμε τον Αγιασμό;

- Πάτερ, έχω βάλει στο τραπέζι τον βασιλικό, τη λεκάνη με το νερό, το καπνιστήρι, το κερί, τα καρβουνάκια και το λιβάνι, λέει ο Σάββας. Χρειαζόμαστε κάτι άλλο;

- Τα σπίρτα μόνο, για να ανάψουμε τα καρβουνάκια και το κερί, συμπληρώνει ο πατήρ Στυλιανός.

Ο ιερέας βγάζει το ευχολόγιο και τον σταυρό από την τσάντα του και τα τοποθετεί στο τραπέζι. Στη συνέχεια φοράει το πετραχήλι του και αρχίζει να διαβάζει ευχές και να ψάλλει ύμνους. Παρακαλεί τον Θεό να δώσει την ευλογία του και να χαρίσει υγεία σε όλα τα μέλη της οικογένειας. Έπειτα, ευλογεί το νερό, βάζοντας μέσα στη λεκάνη τον σταυρό μαζί με ένα κλωνάρι βασιλικού. Στο τέλος, μας ραντίζει ψάλλοντας το γνωστό απολυτίκιο «Σώσον, Κύριε, τον λαό σου...». Προχωρούμε προς το μέρος του, προσκυνούμε τον σταυρό και παίρνουμε την ευχή του.

1. ***Υπογραμμίζουμε στο κείμενο τον λόγο για τον οποίο η οικογένεια της Κατερίνας και του Σάββα κάλεσε τον ιερέα στο σπίτι.***

2. ***Παρατηρούμε τις εικόνες και συμπληρώνουμε τις λέξεις στο εικονοσταυρόλεξο.***

3. ***Συζητούμε στην τάξη:***

Α) Γιατί κάνουμε Αγιασμό;

Β) Σε ποιες περιπτώσεις τελείται ο Αγιασμός;

4. ***Πριν τον Αγιασμό, ο Σάββας έγραψε σε ένα χαρτάκι τα ονόματα των μελών της οικογένειάς του και τα έδωσε στον ιερέα. Γράφουμε και εμείς τα ονόματα των μελών της οικογένειάς μας στο διπλανό χαρτάκι.***

ΥΠΕΡ ΥΓΕΙΑΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΦΩΤΕΙΝΗΣ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

ΣΑΒΒΑ

ΜΑΡΙΑΣ

ΥΠΕΡ ΥΓΕΙΑΣ

5. ***Ακούμε το απολυτίκιο και το ψάλλουμε.***

Απολυτίκιο	Απόδοση
Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς Βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος, καὶ τὸ σὸν φυλάττων, διὰ τοῦ Σταυροῦ σου πολίτευμα.	Σώσε, Κύριε, τον λαό σου και ευλόγησε τους πιστούς που αποτελούν την κληρονομία σου, χάριζε νίκες στους άρχοντές μας κατά των εχθρών και φύλαγε με τη δύναμη του Σταυρού σου την πολιτεία μας.

6. ***Ζωγραφίζουμε τον πατέρα Στυλιανό να τελεί τον Αγιασμό στο σπίτι του Σάββα και της Κατερίνας.***

Η χαρά της ζωής

Διπλή γιορτή

Με λένε Κατερίνα. Είμαι μαθήτρια στην Γ΄ τάξη του δημοτικού. Αυτές τις μέρες είμαι πολύ χαρούμενη. Ξέρετε γιατί; Πλησιάζουν τα γενέθλια και η ονομαστική μου γιορτή και νιώθω μεγάλη ανυπομονησία.

Σάββατο, 24 Νοεμβρίου
4:00 μ.μ.

- Τα πρόσφορα και τα κόλλυβα είναι έτοιμα! Τι άλλο χρειάζεται να πάρω για τη γιορτή, μαμά;
- Λάδι και κρασί, Κατερίνα μου.

Πώς να τα κουβαλήσω όλα αυτά; αναρωτιέμαι. Ευτυχώς θα πάμε όλη η οικογένεια κι έτσι ο καθένας μας θα κρατάει από κάτι.

Επιτέλους, φτάσαμε στον ναό. Κάνουμε τον σταυρό μας.

- Ελάτε να ανάψουμε κερί και να προσκυνήσουμε την εικόνα της Αγίας Αικατερίνης, που βρίσκεται στο προσκυνητάρι, λέει ο πατέρας.
- Να κι ο πατήρ Στυλιανός, ψιθυρίζει η μητέρα.

Πλησιάζουμε και παίρνουμε την ευχή του.

Εικ. 8

Σε λίγο αρχίζει ο εσπερινός! «Εὐλογητὸς ὁ Θεός ...», εκφωνεί ο ιερέας.

Έρχεται η στιγμή που ο ιερέας παίρνει στα χέρια του τα πρόσφορα και λέει: «Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν. Οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ.» Στη συνέχεια διαβάζει μια ευχή και ευλογεί τα κόλλυβα προς τιμή της Αγίας Αικατερίνης.

Ο εσπερινός τελειώνει. Στέκομαι έξω και χαρούμενη μοιράζω στον κόσμο την πίτα και τα κόλλυβα.

Εικ. 9

1. ***Παρατηρούμε τις εικόνες και συμπληρώνουμε τις λέξεις στο εικονοσταυρόλεξο.***

2. ***Παρατηρούμε την εικόνα και συμπληρώνουμε το κείμενο με τις παρακάτω λέξεις:***

νεαρή, σταυρό, 25 Νοεμβρίου, Αικατερίνη, φοινικιάς, κορώνα, τροχός.

Η αγία που έχω το όνομά της είναι η Αγία …….. Η Αγία μου είναι …….. στην ηλικία. Φοράει …….. στο κεφάλι και ακριβά ρούχα, επειδή ήταν βασιλοπούλα. Κρατάει στα χέρια της κλαδί …….. και ……., επειδή έδωσε τη ζωή της για τον Χριστό. Δίπλα της βρίσκεται ένας μεγάλος ……., το όργανο του μαρτυρίου της. Η Εκκλησία τη γιορτάζει στις ……

Εικ. 10

3. ***Αναζητούμε πληροφορίες στο διαδίκτυο ή στη βιβλιοθήκη για τη ζωή του/της αγίου/αγίας μας.***

4. *Φτιάχνουμε έναν φάκελο - προσκυνητάρι.*

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. **Σχεδιάζουμε πάνω στον φάκελο το σχήμα, όπως στη διπλανή εικόνα.**
2. **Κόβουμε προσεχτικά στη διακεκομμένη γραμμή και αφαιρούμε το σχήμα.**
3. **Κολλούμε μέσα από τον φάκελο, στο σημείο του ανοίγματος, ένα κομμάτι διαφάνεια.**
4. **Ανοίγουμε τον φάκελο και βγάζουμε μια τρύπα στο τριγωνικό καπάκι του, όπως στη διπλανή εικόνα.**
5. **Παίρνουμε την εικόνα της Αγίας Αικατερίνης (Παράρτημα σελ. 101) και την τοποθετούμε μπροστά στη διαφάνεια.***
6. **Διακοσμούμε τον φάκελο.**
7. **Κρεμάζουμε τον φάκελο-προσκυνητάρι σε κάποιο σημείο του δωματίου μας ή της τάξης μας.**

1

4

*** Μπορούμε να αλλάξουμε την εικόνα της Αγίας Αικατερίνης και να βάλουμε την εικόνα του/της αγίου/αγίας μας ή οποιουδήποτε άλλου αγίου.**

Μια ξεχωριστή μέρα

Ξημέρωσε Κυριακή. Μια μέρα πολύ ξεχωριστή για μένα. Διπλή γιορτή. Σαν σήμερα, πριν από οκτώ χρόνια, γεννήθηκα. Οι γονείς μου με ονόμασαν Κατερίνα, επειδή γεννήθηκα την ημέρα που η Εκκλησία γιορτάζει την Αγία Αικατερίνη.

Κυριακή, 25 Νοεμβρίου

Χτυπούν οι καμπάνες. Πρέπει να βιαστούμε. Θα πάμε στον ναό για τη Θεία Λειτουργία.

Να 'μαστε, λοιπόν, μέσα στον ναό! Ο Σάββας πηγαίνει στο Ιερό, για να ντυθεί παπαδάκι. Οι υπόλοιποι καθόμαστε ήσυχα στο στασίδι. Είναι η ώρα της Μεγάλης Εισόδου. Ο πατήρ Στυλιανός κρατεί στα χέρια του έναν σκεπασμένο δίσκο με ψωμί, το Άγιο Δισκάριο, και ένα σκεπασμένο ποτήρι με κρασί, το Άγιο Ποτήριο. Προχωρεί προς το Ιερό και τα τοποθετεί στην Αγία Τράπεζα.

Εικ. 12

Η στιγμή του αγιασμού των Τίμιων Δώρων πλησιάζει. Ο ιερέας επαναλαμβάνει τα λόγια του Χριστού στον Μυστικό Δείπνο: «Λάβετε, φάγετε, τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμα μου...» και «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες. Τοῦτο ἐστὶ τὸ αἷμα μου...».

«Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς…», απαγγέλλουμε όλοι μαζί την Κυριακή Προσευχή.

Έφτασε τώρα η στιγμή να δεχτούμε μέσα μας το Σώμα και το Αίμα του Χριστού. Ο ιερέας στέκεται μπροστά στην Ωραία Πύλη κρατώντας το Άγιο Ποτήριο και μας καλεί να κοινωνήσουμε! «Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε…». Στέκομαι υπομονετικά στη γραμμή περιμένοντας τη σειρά μου. Ακούω τον ιερέα που λέει: «Μεταλαμβάνει ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ, Αἰκατερίνη». Κάνω τον σταυρό μου, παίρνω το αντίδωρο και επιστρέφω ήσυχα στη θέση μου.

Η Θεία Λειτουργία τελειώνει. Κάνουμε τον σταυρό μας: «Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεός, ἐλέησον καὶ σῶσον ἡμᾶς. Ἀμήν!».

Βγαίνοντας από τον ναό όλοι μου εύχονται «Χρόνια Πολλά!», «Να ζήσεις!», «Η Αγία Αικατερίνη βοήθειά σου», «Να μοιάσεις στην Αγία σου!».

- Ευχαριστώ πολύ! Να είστε καλά!

Η μητέρα μου τους καλεί στο σπίτι για ένα κέρασμα.

Εικ. 13

1. Αντιστοιχίζουμε.

Εσπερινός	•	• πρωί • Θεία Κοινωνία
	•	«Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν. Οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ.»
Θεία Λειτουργία	•	• πρόσφορα, κρασί, λάδι, κόλλυβα • «Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε…» • απόγευμα

2. Παρατηρούμε την κάθε εικόνα και συμπληρώνουμε τα γράμματα που λείπουν στην κάθε λέξη.

Άγιο Π_____

κ_____

Εικ. 14

α_____

Εικ. 15

Άγιο Δ_____

σ_____

ι_____

Εικ. 16

Αγία Τ_____

Εικ. 17

ν___

Εικ. 18

Ω____ Π___

3. *Διαβάζουμε.*

Η Εκκλησία κάθε μέρα γιορτάζει τη μνήμη κάποιων αγίων. Γιορτάζει την επέτειο της «κοίμησής» τους, δηλαδή την ημέρα που έφυγαν από τη ζωή και μπήκαν στη Βασιλεία του Θεού.

Άγιοι άνθρωποι που αγάπησαν πολύ τον Θεό και τους συνανθρώπους τους υπάρχουν σε κάθε εποχή. Είναι άνθρωποι από κάθε γωνιά του πλανήτη, άντρες, γυναίκες και παιδιά όλων των ηλικιών! Πολλούς τους γνωρίζουμε και προσευχόμαστε σε αυτούς, αλλά υπάρχουν και άλλοι που βρίσκονται στην αγκαλιά του Θεού χωρίς εμείς να το ξέρουμε.

4. Ελάτε να θυμηθούμε μερικούς αγίους/αγίες που γνωρίσαμε σε προηγούμενες τάξεις. ***Γράφουμε τον αριθμό που ταιριάζει σε κάθε εικόνα.***

1. Άγιος Γεράσιμος ο Ιορδανίτης
2. Άγιος Σπυρίδωνας
3. Άγιος Νεκτάριος
4. Αγία Ματρώνα
5. Αγία Μαρίνα
6. Άγιος Στυλιανός
7. Απόστολος Ανδρέας
8. Αγίες Σοφία, Πίστη, Αγάπη και Ελπίδα

Εικ. 19

Εικ. 20

Εικ. 21

Εικ. 23

Εικ. 22

Εικ. 24

Εικ. 25

Εικ. 26

Το σπίτι είναι στις δόξες του

Κυριακή, 25 Νοεμβρίου

3:00 μ.μ.

Το σπίτι είναι στις δόξες του! Το τηλέφωνο χτυπά για τα «Χρόνια Πολλά». Χτυπά και το κουδούνι της εξώπορτας. Η Κατερίνα στέκεται στην πόρτα και τους υποδέχεται. Συμμαθήτριες, φίλες, συγγενείς, νονοί, όλοι, μα όλοι, είναι εδώ. Φορτωμένοι με δώρα! Οι μεγάλοι παίρνουν τις θέσεις τους και αρχίζουν την κουβέντα για την επικαιρότητα. Τα παιδιά παίζουν, τρέχουν, γελούν. Μόνο ο Σάββας είναι απορροφημένος με το ηλεκτρονικό του παιχνίδι.

- Και τώρα ήρθε η ώρα για την τούρτα, φωνάζει η μαμά.

Η νονά παίρνει τα σπίρτα και ανάβει ένα ένα τα κεράκια.

- Να ζήσεις, Κατερίνα, και χρόνια πολλά! Μεγάλη να γίνεις ..., τραγουδούν όλοι μαζί.

Ένα, δύο, τρία, ... φφφ...! και η Κατερίνα σβήνει όλα τα κεράκια.

- Κατερίνα μου, να χαίρεσαι τη γιορτή και τα γενέθλιά σου, εύχεται ο πατέρας.
- Χρόνια πολλά και ευλογημένα, λέει ο παππούς.
- Σας ευχαριστώ όλους, απαντά χαρούμενη η Κατερίνα.
- Ελάτε, παιδιά, να κεραστείτε, φωνάζει η μαμά.

Μετά από λίγη ώρα...

- Ώρα για παιχνίδι!
- Ωραία! Πάμε να παίξουμε! φωνάζουν όλοι με μια φωνή.

Τα παιδιά συνεχίζουν το παιχνίδι τους μέχρι αργά. Δεν λένε να φύγουν. Η μέρα αυτή θα τους μείνει αξέχαστη.

1. ***Αντιστοιχίζουμε τις εικόνες με την κατάλληλη λεζάντα.***
   Η Εκκλησία γιορτάζει τα γενέθλια, δηλαδή τη γέννηση, τριών μόνο προσώπων.

24 Ιουνίου	***8 Σεπτεμβρίου***	***25 Δεκεμβρίου***
Γέννηση του Προδρόμου	***Γέννηση της Παναγίας***	***Γέννηση του Χριστού***

Εικ. 27

Εικ. 28

Εικ. 29

2. ***Σχολιάζουμε τον τίτλο του κειμένου: Το σπίτι είναι στις δόξες του.***

3. ***Η διπλή γιορτή πλησιάζει! Η Κατερίνα γράφει όλες τις ετοιμασίες που πρέπει να γίνουν. Ας τη βοηθήσουμε!***

- Ετοιμασία πρόσκλησης .....
- Οργάνωση παιχνιδιών .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ***Συζητούμε στην τάξη:***
Ποια παιχνίδια μπορεί να οργανώσει η Κατερίνα τη μέρα της διπλής γιορτής;

5. ***Η Κατερίνα ζωγραφίζει μια σκηνή από τη διπλή γιορτή, που θα της μείνει αξέχαστη. Ελάτε να τη βοηθήσουμε!***

Η σχέση ανάμεσα στα αδέλφια

Δώστε τα χέρια

Η Κατερίνα επιστρέφει χαρούμενη από το σχολείο. Ανυπομονεί να παίξει με τα καινούργια της παιχνίδια. Δίπλα της ο αδελφός της, σκυθρωπός και αμίλητος. Την προβληματίζει η στάση του. Δεν της φαίνεται να είναι στις καλές του. Η ίδια συμπεριφορά και χθες. Όλη τη μέρα έπαιζε με το ηλεκτρονικό του παιχνίδι και δεν συμμετείχε στα ομαδικά παιχνίδια. Μόνο προς το τέλος, ξεθάρρεψε και άρχισε να παίζει κυνηγητό με τα ξαδέλφια του. «Τι να τον απασχολεί άραγε; Μήπως έφταιξα σε κάτι; Να τον ρωτήσω τι έχει; Να μην τον ρωτήσω;», αναρωτιέται η Κατερίνα.

Τα παιδιά φτάνουν στο σπίτι. Βάζουν την τσάντα στο δωμάτιο και κατεβαίνουν, για να βοηθήσουν στο στρώσιμο του τραπεζιού. Α, η ώρα του φαγητού είναι από τις ομορφότερες στιγμές της ημέρας! Όχι μόνο για τις νοστιμιές που ετοιμάζουν πότε η μητέρα, πότε ο πατέρας, μα που βρίσκονται όλοι μαζί και λέει τα δικά του νέα ο καθένας.

Σαν τέλειωσαν το φαγητό, σηκώνουν το τραπέζι, καθαρίζουν την κουζίνα και τα παιδιά ετοιμάζονται για το παιχνίδι.

- Σάββα, έλα να παίξουμε!
- Όχι, δεν θέλω. Δεν έχω κέφι.
- Έλα να δεις τα καινούρια μου πατίνια. Μου τα έκανε δώρο η νονά μου μαζί με το κράνος και τις επιγονατίδες.
- Τέλος πάντων. Για να τα δω.

Ο Σάββας παίρνει τα πατίνια και αρχίζει να τρέχει. Πάει σε μια γωνιά και προσπαθεί να τα δοκιμάσει. Τα καταφέρνει. Σηκώνεται και ετοιμάζεται να προχωρήσει. Από τη βιασύνη του, μήπως και τον προλάβει η αδελφή του, χάνει την ισορροπία του και πέφτει κάτω.

- Καλά να πάθεις. Είναι για να μάθεις να μην παίρνεις τα πράγματα των άλλων.
- Τώρα θα σου δείξω εγώ, απαντά ο Σάββας.

Τσακώνονται άσχημα. Περνάει η μέρα χωρίς να μιλήσουν. Κι ενώ νιώθουν τόσο άσχημα, κανένας από τους δύο δεν κάνει το πρώτο βήμα. Έχουν κλείσει την πόρτα της καρδιάς τους κι ούτε ο ένας μετανιώνει ούτε ο άλλος συγχωρεί.

Εικ. 30

1. ***Συζητούμε στην τάξη:***

   Α) Για ποιον λόγο τσακώθηκαν η Κατερίνα και ο Σάββας;

   Β) Για ποιους λόγους τσακώνονται τα αδέλφια μεταξύ τους;

2. ***Βοηθούμε τον Σάββα και την Κατερίνα να μαζέψουν τα μπαλόνια που τους έχουν ξεφύγει, χρωματίζοντας αυτά που μιλούν για τις σωστές σχέσεις ανάμεσα στα αδέλφια.***

Α
Μοιραζόμαστε τα πράγματά μας.

Γ
Ζητάμε συγγνώμη για τα λάθη μας.

Δ
Χτυπάμε ο ένας τον άλλο.

Ε
Λέμε ψέματα ο ένας στον άλλο.

Κ
Κοροϊδεύουμε ο ένας τον άλλο.

Α
Σεβόμαστε ο ένας τον άλλο.

Π
Συγχωράμε ο ένας τον άλλο.

Ψ
Βρίζουμε ο ένας τον άλλο.

Η
Συζητάμε μεταξύ μας.

Χ
Κρατάμε κακία ο ένας στον άλλο.

3. ***Γράφουμε τη λέξη που σχηματίστηκε με τα μεγάλα κεφαλαία γράμματα, που υπήρχαν στα μπαλόνια που μάζεψαν ο Σάββας και η Κατερίνα.***

4. ***Μελετούμε άλλες πηγές.***

«Ο ήλιος να μη δύει και να σας βρίσκει ακόμα θυμωμένους και τσακωμένους με τους συνανθρώπους σας.»

Προς Εφεσίους επιστολή Αποστόλου Παύλου, 4

5. ***Συνεχίζουμε την ιστορία.***

Ο Σάββας και η Κατερίνα τσακώνονται άσχημα. Περνάει η μέρα χωρίς να μιλήσουν. Και ενώ νιώθουν τόσο άσχημα, κανένας από τους δύο δεν κάνει το πρώτο βήμα. Έχουν κλείσει την πόρτα της καρδιάς τους κι ούτε ο ένας μετανιώνει ούτε ο άλλος συγχωρεί.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Η σύγκρουση δύο αδελφιών

Ο Ισαάκ και η Ρεβέκκα απέκτησαν δίδυμα αγόρια, τον Ησαύ και τον Ιακώβ. Ο Ησαύ ήταν ο πρωτότοκος, δηλαδή ο πρώτος που γεννήθηκε. Αγαπημένη του ασχολία ήταν το κυνήγι. Ο Ιακώβ αγαπούσε τη ζωή του σπιτιού. Έμενε κοντά στη μητέρα του, που του είχε αδυναμία, και τη βοηθούσε στις δουλειές της.

Εικ. 31

Τα χρόνια περνούσαν. Ο Ισαάκ γέρασε και πλέον δεν έβλεπε καθόλου. Μια μέρα, ενώ ο Ησαύ έλειπε για κυνήγι, ο Ιακώβ μπήκε στη σκηνή του πατέρα του. Με τη βοήθεια της μητέρας του ξεγέλασε τον πατέρα του και κατάφερε να πάρει την ευλογία και την περιουσία του. Μόλις έμαθε ο Ησαύ την απάτη του αδελφού του, θύμωσε. Το μίσος του για αυτόν ολοένα και μεγάλωνε. Περίμενε να πεθάνει ο πατέρας του και μετά να σκοτώσει τον αδελφό μου. Η Ρεβέκκα τότε ζήτησε από τον Ιακώβ να φύγει μέχρι να περάσει ο θυμός του αδελφού του.

Έτσι, ο Ιακώβ έφυγε και έμεινε αρκετά χρόνια κοντά στον θείο του. Παντρεύτηκε κι έκανε μεγάλη περιουσία με τον κόπο του. Κάποτε, όμως, αποφάσισε να επιστρέψει στην πατρίδα του. Έστειλε μπροστά τους αγγελιαφόρους του με δώρα, για να καλοπιάσει τον Ησαύ. Όταν γύρισαν πίσω, του είπαν ότι ο Ησαύ ερχόταν να τον συναντήσει με τετρακόσιους άντρες. Τότε, ο Ιακώβ φοβήθηκε πάρα πολύ. Μόλις, όμως, ο Ησαύ είδε τον αδελφό του, έτρεξε και τον αγκάλιασε. Φιλήθηκαν κι έκλαιγαν και οι δύο μαζί. **(Γένεση, 25-27)**

1. Γράφουμε αριθμούς στα τετράγωνα, για να δείξουμε τη σειρά που έγιναν τα γεγονότα.

☐ Ο Ιακώβ, αφού έμεινε αρκετά χρόνια κοντά στον θείο του, αποφάσισε να επιστρέψει στην πατρίδα του.

1 Ο Ισαάκ και η Ρεβέκκα απέκτησαν δίδυμα αγόρια, τον Ησαύ και τον Ιακώβ.

☐ Τα δύο αδέλφια συμφιλιώθηκαν.

☐ Ο Ιακώβ κατάφερε, με πονηρό τρόπο, να πάρει την ευλογία και την περιουσία του πατέρα του.

☐ Ο Ησαύ, μόλις έμαθε την απάτη του αδελφού του, θύμωσε πάρα πολύ.

4 Ο Ιακώβ αποφάσισε να φύγει από το σπίτι των γονιών του, μέχρι να περάσει ο θυμός του αδελφού του.

2. ***Συζητούμε στην τάξη:***

Για ποιον λόγο συγκρούστηκαν ο Ησαύ και ο Ιακώβ;

3. ***Χρωματίζουμε τα συναισθήματα που ένιωσε ο Ησαύ, μόλις έμαθε την απάτη που έγινε σε βάρος του.***

Δ	Ο	Β	Ω	Θ	Μ	Ο	Ρ	Γ	Η
Φ	Λ	Π	Λ	Υ	Π	Η	Λ	Π	Τ
Ν	Σ	Ρ	Τ	Μ	Ι	Σ	Ο	Σ	Ν
Σ	Τ	Ε	Ν	Ο	Χ	Ω	Ρ	Ι	Α
Β	Η	Δ	Ζ	Ι	Η	Υ	Β	Α	Π
Α	Γ	Α	Ν	Α	Κ	Τ	Η	Σ	Η

4. **Γράφουμε το γράμμα Η στις λέξεις που ταιριάζουν με τον Ησαύ και το γράμμα Ι σε εκείνες που ταιριάζουν με τον Ιακώβ.**

πρωτότοκος

δώρα

συγχώρεση

μίσος

κυνήγι

απάτη

5. Μόλις ο Ησαύ είδε τον Ιακώβ, έτρεξε και τον αγκάλιασε. Φιλήθηκαν και έκλαιγαν και οι δύο μαζί. ***Γράφουμε τον διάλογο που μπορεί να έγινε ανάμεσα στα δύο αδέλφια.***

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Αδέλφια στον ναό

Η Εκκλησία και η Θεία Λειτουργία

Ο ναός της ενορίας μας

Εικ. 32

΄Οταν μπαίνουμε την Κυριακή στον ναό, ακούμε τον ιερέα και τους ψάλτες να ψάλλουν και βλέπουμε όλους τους πιστούς να προσεύχονται. ΄Αντρες, γυναίκες, παιδιά, νέοι, γέροι, πλούσιοι και φτωχοί αποτελούμε όλοι μια οικογένεια. Είμαστε όλοι ίσοι και αδελφοί. Συγκεντρωνόμαστε στον ναό της ενορίας μας, για να ευχαριστήσουμε τον Θεό και να κοινωνήσουμε ό, τι πιο σημαντικό: το Σώμα και το Αίμα του Χριστού. ΄Ετσι, ενωνόμαστε με τον Χριστό και ο Χριστός μάς ενώνει μεταξύ μας.

Σε κάθε θεία Λειτουργία παρευρίσκεται ο Θεός (ο Πατέρας, ο Υιός και το ΄Αγιο Πνεύμα), η Παναγία, οι άγιοι και οι άγγελοι. Είναι όλοι ζωγραφισμένοι μέσα στον ναό, για να τους βλέπουμε και να τους γνωρίζουμε. ΄Ολοι μαζί, ο Θεός, η Παναγία, οι άγιοι, οι άγγελοι και οι χριστιανοί αποτελούν την Εκκλησία.

1. Παρατηρούμε προσεκτικά τις φωτογραφίες και συμπληρώνουμε τις προτάσεις με τις παρακάτω λέξεις:

(εικονοστάσι*, Χριστό, Παναγία, αγίους, τρούλος, Ιερού)

Ο …… ψηλά συμβολίζει τον ουρανό. Εκεί εικονίζουμε τον ……, που μας βλέπει όλους, μας ευλογεί και μας προστατεύει.

Εικ. 33

Ψηλά, πάνω από το Ιερό Βήμα ζωγραφίζουμε την …… με τον μικρό Χριστό. Στους τοίχους γύρω μας εικονίζουμε τους …… .

Εικ. 34

*εικονοστάσι: το ξυλόγλυπτο τέμπλο, που χωρίζει το Ιερό Βήμα από τον κυρίως ναό

Εικ. 35

Τον Χριστό, την Παναγία και τους αγίους τους βλέπουμε και δίπλα μας, πάνω στο ξύλινο …… του …… .

2. Ενώνουμε με μια γραμμή τις φράσεις με το σημείο του ναού που περιγράφουν και συμπληρώνουμε την πρόταση.

ο τρούλος με τον Χριστό

η Παναγία πάνω από το Ιερό

Εικ. 36

οι άγιοι και οι άγγελοι στους τοίχους

το τέμπλο με τις εικόνες

Την Εκκλησία αποτελούν ο _____, η _____, οι _____, οι _____ και όλοι οι _____ .

Ο Δημήτρης στη Θεία Λειτουργία

Εικ. 37

Το σπίτι του Δημήτρη βρίσκεται στην παλιά Λευκωσία, κοντά στην Ιερά Αρχιεπισκοπή. Την Κυριακή τον ξυπνά ο ήχος της καμπάνας του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου, που καλεί όλους τους χριστιανούς στη θεία Λειτουργία. Μόλις ο Δημήτρης και η οικογένειά του ετοιμαστούν, παίρνουν τον δρόμο για τον ναό.

Μπαίνοντας στον ναό, ρίχνουν χρήματα στο παγκάρι κι ανάβουν από ένα κερί. Μετά, προσκυνούν τον Χριστό, την Παναγία, τους αγίους και στέκονται στη θέση τους. Ο Δημήτρης συμμετέχει στη θεία Λειτουργία. Παρότι βρίσκεται ακόμα στην τρίτη τάξη, έμαθε να ξεχωρίζει το πέρασμα του ιερέα με το Ευαγγέλιο μέσα από τους πιστούς. Η μητέρα τού είπε ότι αυτό συμβολίζει τον ερχομό του Χριστού στον κόσμο και τα λόγια που δίδαξε στους ανθρώπους.

Αργότερα, προσέχει και τη στιγμή που ο πατήρ Νικόλαος διαβάζει το Ευαγγέλιο. Κι όταν αυτό τελειώσει, ο Δημήτρης περιμένει ν' ακούσει τον ιερέα να λέει «Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε...». Τότε, κοινωνά μαζί με πολλούς άλλους το Σώμα και το Αίμα του Χριστού. Είναι πολύ χαρούμενος, γιατί δέχεται τον Χριστό μέσα του.

Εικ. 38

Ύστερα από τη θεία Λειτουργία, θα βρεθεί στην αυλή του ναού, για να παίξει με τα παιδιά της ενορίας, τα οποία νιώθει σαν αδέλφια του.

1. Γράφουμε τους αριθμούς 2 μέχρι 5 δίπλα από κάθε πρόταση, για να βάλουμε σε χρονική σειρά αυτά που κάνει ο Δημήτρης στον ναό.

- Παίζει με άλλα παιδιά στην αυλή του ναού. ◯
- Κοινωνά μαζί με πολλούς άλλους το Σώμα και το Αίμα του Χριστού. ◯
- Παίρνει τη θέση του και συμμετέχει στη θεία Λειτουργία. (1)
- Βλέπει το πέρασμα του ιερέα με το Ευαγγέλιο μέσα από τους πιστούς. ◯
- Ακούει με προσοχή τον ιερέα να διαβάζει το Ευαγγέλιο. ◯

2. Αντιστοιχίζουμε τις φωτογραφίες από τη θεία Λειτουργία με την περιγραφή που ταιριάζει στην καθεμιά.

Εικ. 39

«Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε…»

Εικ. 40

Ο ιερέας διαβάζει το Ευαγγέλιο.

Εικ. 41

Ο ιερέας περνά με το Ευαγγέλιο μέσα από τους πιστούς.

3. Γράφουμε τις λέξεις «ναός», «ενορία» και «Εκκλησία» κάτω από τις εικόνες που ταιριάζουν.

Εικ. 42

Εικ. 43

_____ _____ _____

4. Ζωγραφίζουμε την Εκκλησία με την Παναγία, τους αγίους, τους αγγέλους και τους χριστιανούς γύρω από τον Χριστό.

Εικ. 44

Ένα ταξίδι αρχίζει: ένα νέο μέλος στην Εκκλησία

Η βάπτιση του Αγίου Ηρακλειδίου

Εικ. 45

Οι Απόστολοι Παύλος και Βαρνάβας, μαζί με τον νεαρό Μάρκο, έφτασαν με πλοίο στη Σαλαμίνα της Κύπρου, για να διδάξουν τον χριστιανισμό.

Κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στο νησί, περνούσαν από διάφορες πόλεις και δίδασκαν στους ανθρώπους τα λόγια του Χριστού. Πολλοί Κύπριοι, που τους άκουσαν, πίστεψαν και ζήτησαν να βαπτιστούν. Ανάμεσα σε αυτούς ήταν και ο Άγιος Ηρακλείδιος.

Ο Άγιος Ηρακλείδιος γεννήθηκε στο χωριό Λαμπαδιστού*. Στην αρχή ονομαζόταν Ηρακλέων, αλλά μετά τη βάπτισή του ονομάστηκε Ηρακλείδιος. Όταν οι Απόστολοι ήρθαν στην Κύπρο, πέρασαν κι από τη Λαμπαδιστού. Εκεί ζήτησαν από τον πατέρα του Αγίου, Ιεροκλή, ο οποίος ήταν ιερέας των ειδώλων, να τους δείξει τον δρόμο για την Πάφο μέσω Τροόδους. Αυτός επέτρεψε στον γιο του να συνοδεύσει τους Αποστόλους.

Εικ. 46

Στη διαδρομή, οι Απόστολοι μίλησαν στον Άγιο Ηρακλείδιο για τον Χριστό. Ο Άγιος πίστεψε και βαπτίστηκε στα νερά του ποταμού της Μαραθάσας, Σετράχου**.

Μετά τη βάπτισή του, ακολούθησε τους Αποστόλους στην περιοδεία τους. Αργότερα, οι Απόστολοι τον χειροτόνησαν ως πρώτο Επίσκοπο Ταμασού και του έδωσαν οδηγίες να κηρύξει το Ευαγγέλιο σε διάφορα μέρη της Κύπρου, ιδιαίτερα στην Πάφο. Με τη βοήθεια του Θεού έκανε πολλά θαύματα και κατάφερε να οδηγήσει πολλούς ειδωλολάτρες στον δρόμο του Θεού.

Εικ. 47

* κοντά στα χωριά Γαλάτα - Κακοπετριά

** δίπλα από το μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Λαμπαδιστή, στον Καλοπαναγιώτη

1. Γράφουμε αριθμούς στα τετράγωνα, για να δείξουμε τη σειρά που έγιναν τα γεγονότα.

	Ο Άγιος Ηρακλείδιος δέχθηκε το κήρυγμα των Αποστόλων και βαπτίστηκε στα νερά του ποταμού της Μαραθάσας, Σετράχου.
2	Οι Απόστολοι πέρασαν κι από τη Λαμπαδιστού, όπου κήρυξαν τον λόγο του Θεού στους κατοίκους της περιοχής.
	Στη Λαμπαδιστού ζήτησαν από τον ιερέα των ειδώλων, Ιεροκλή, να τους δείξει τον δρόμο για το Τρόοδος.
1	Οι Απόστολοι Παύλος και Βαρνάβας, μαζί με τον νεαρό Μάρκο, δίδαξαν τον χριστιανισμό σε διάφορα μέρη της Κύπρου.
	Ο Ιεροκλής επέτρεψε στον γιο του να συνοδεύσει τους Αποστόλους μέσω Τροόδους μέχρι την Πάφο.
7	Μετά τη βάπτισή του εργάστηκε ακούραστα για τη διάδοση του Ευαγγελίου.
	Στη διαδρομή, οι Απόστολοι μίλησαν στον Άγιο Ηρακλείδιο για τον Χριστό.

2. Συζητούμε στην τάξη:
Ποια πρόσωπα φαίνονται σε κάθε εικόνα;

1

2

Εικ. 48

3. Γράφουμε ομοιότητες και διαφορές που υπάρχουν στις δύο πιο πάνω εικόνες.

.....

.....

.....

.....

.....

4. Κόβουμε τα κομμάτια της σελίδας 103 και τα κολλούμε στη σωστή θέση, για να βάλουμε τα γεγονότα σε χρονική σειρά. Ακολούθως, σχεδιάζουμε στον χάρτη τη διαδρομή που ακολούθησαν οι Απόστολοι στην Κύπρο.

1

Οι Απόστολοι φτάνουν με πλοίο στη Σαλαμίνα της Κύπρου.

2

Οι Απόστολοι διδάσκουν τον χριστιανισμό σε διάφορες πόλεις.

3

Ο πατέρας του Αγίου δίνει τον γιο του ως οδηγό των Αποστόλων.

4

Ο Άγιος Ηρακλείδιος βαπτίζεται στα νερά του ποταμού Σετράχου.

Μια αλλιώτικη βάπτιση

Τα παιδιά της γειτονιάς περιμένουν με αγωνία. Πλησιάζει η στιγμή που ένα γειτονόπουλό τους, που ήρθε πριν από μερικούς μήνες στην Κύπρο μαζί με την οικογένειά του, θα βαφτιστεί. Πρώτη φορά θα δουν κάτι τέτοιο. Ένας συνομήλικός τους να βαπτίζεται! Θα χωράει άραγε στην κολυμβήθρα; Θα βαφτιστεί γυμνός; Δεν θα ντρέπεται που θα τον κοιτάνε τόσα μάτια; Μέχρι τώρα είχαν παρευρεθεί σε πάρα πολλές βαπτίσεις. Μα αυτή σίγουρα θα ήταν διαφορετική.

Εικ. 49

Μα, να! Έφτασε η πιο σημαντική στιγμή... Μπροστά, λοιπόν, στο βαπτιστήριο ο ιερέας, δίπλα του ο πρωταγωνιστής, φορώντας τον λευκό χιτώνα, και πλάι τους ο νονός. «Βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Νεόφυτος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός...», τώρα για πρώτη φορά βάζει το κεφάλι του στο νερό μέχρι να σκεπαστεί ολόκληρος, «...καὶ τοῦ Υἱοῦ...», τώρα για δεύτερη φορά, «...καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» και πάλι, για τρίτη φορά. Ο Νεόφυτος είναι πια μέλος της Εκκλησίας, μέρος του σώματος του Χριστού, αδελφός με όλους εμάς.

Το Βάπτισμα, όμως, δεν είναι το τέλος της σημερινής χαράς. Ο Νεόφυτος, φωτεινός και πεντακάθαρος, είναι έτοιμος να δεχθεί τα δώρα του Θεού με ένα δεύτερο μυστήριο, το Άγιο Χρίσμα.

Ο ιερέας παίρνει το δοχείο με το Άγιο Μύρο*. Με ένα πινέλο σχηματίζει το σημείο του σταυρού σε διάφορα μέρη του σώματος του Νεόφυτου, λέγοντας κάθε φορά: «Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου».

Εικ. 50

Τα μυστήρια του Βαπτίσματος και του Χρίσματος έχουν τελειώσει. Τα παιδιά της γειτονιάς περιμένουν στη σειρά, για να ευχηθούν στον νεοφώτιστο φίλο τους: «Καλός χριστιανός, Νεόφυτε!»

*Άγιο Μύρο: αρωματικό υγρό, που αποτελείται από διάφορες ευωδιαστές ουσίες και συμβολίζει τα πολλά και διάφορα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος.

1. ***Σχολιάζουμε τον τίτλο του κειμένου: «Μια αλλιώτικη βάπτιση».***

2. ***Συζητούμε στην τάξη:***
Ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στις δύο εικόνες.

Εικ. 51

Εικ. 52

3. ***Κυκλώνουμε τα συναισθήματα που ένιωσε ο Νεόφυτος κατά τη βάπτισή του.***

ευτυχία ***στενοχώρια*** ***χαρά*** ***λύπη***

φόβο ***ενθουσιασμό*** ***αγωνία*** ***θυμό***

4. ***Αντιστοιχίζουμε.***

	• Άγιο Μύρο
Χρίσμα •	• μέλος της Εκκλησίας
	• «Βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ...»
Βάπτισμα •	• χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος
	• «Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου.»

5. ***Βάζουμε στην κατάλληλη θέση τις παρακάτω λέξεις:***

Άγιο Μύρο, Βαπτίσματος, Εκκλησίας, Χρίσματος, χαρίσματα, Χριστού.

Με το μυστήριο του …….. ο Νεόφυτος γίνεται μέλος της …….. και μαθητής του ……..

Στο μυστήριο του …….. ο ιερέας σχηματίζει με το Άγιο Μύρο το σημείο του σταυρού σε διάφορα μέρη του σώματος του Νεόφυτου.

Το …….. είναι ένα αρωματικό υγρό, που αποτελείται από διάφορες ευωδιαστές ουσίες και συμβολίζει τα πολλά και διάφορα …….. του Αγίου Πνεύματος.

6. *Μελετούμε άλλες πηγές.*

«Με το μυστήριο του Χρίσματος το 'Αγιο Πνεύμα φυτεύει στην ψυχή του κάθε ανθρώπου τους σπόρους των χαρισμάτων. Οι σπόροι αυτοί των χαρισμάτων, αν βρουν καλή γη, θα βλαστήσουν κάποτε και θα φέρουν καρπούς. Το αν θα ωριμάσουν και πόσο μεγάλοι θα γίνουν οι καρποί, εξαρτάται από τη θέληση και την προσπάθεια του κάθε ανθρώπου.»

'Αγιος Νικόλαος Καβάσιλας

7. *Βάζουμε στη σωστή σειρά τα γράμματα, που βρίσκονται σε κάθε σπόρο, για να βρούμε μερικά από τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος. Στη συνέχεια γράφουμε τα χαρίσματα στα φυτά.*

8. Γράφουμε τα ονόματα των αντικειμένων που χρησιμοποιούνται στα μυστήρια του Βαπτίσματος και του Χρίσματος και μελετούμε τι συμβολίζουν.

Κ _ _ _ _ _ _ _ _ α Τα παιδιά βαπτίζονται από τον ιερέα μέσα σε αυτό το αντικείμενο. Εκεί μέσα τα παιδιά υποδέχονται τη ζωή και το φως του Χριστού.

Ν _ _ ό: Μέσα σε αυτό βαπτίζονται τα παιδιά και συμβολίζει την πηγή της ζωής, που τα προετοιμάζει για τη νέα τους ζωή ως χριστιανών.

Λ _ _ _ _ _ α: Συμβολίζει το φως του Χριστού, που θα καθοδηγεί το παιδί που βαπτίζεται στη ζωή του. Γι' αυτό και το μωρό που βαπτίζεται ονομάζεται νεοφώτιστο.

΄Α _ _ _ Μ _ _ _: αρωματικό υγρό, που αποτελείται από διάφορες ευωδιαστές ουσίες και συμβολίζει τα πολλά και διάφορα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος.

Σ _ _ _ _ _ ς: Τον φοράει το παιδί που βαπτίζεται, για να έχει πάντα μαζί του τον Χριστό.

Β _ _ _ _ _ _ _ _ _ά ρ _ _ _ α: Είναι λευκά και δείχνουν σε όλους πόσο φωτεινή είναι η καρδιά του παιδιού που βαπτίζεται.

Ένα ταξίδι αγάπης: ο γάμος

Ο γάμος της Κανά

Εικ. 53

Μια μέρα, γινόταν ένας γάμος στην Κανά της Γαλιλαίας. Ήταν καλεσμένοι κι η Παναγία, ο Χριστός κι οι μαθητές του. Κάποια στιγμή έλειψε το κρασί και δεν μπορούσαν να συνεχίσουν το γιορτινό τραπέζι. Εκεί υπήρχαν έξι μεγάλες πέτρινες στάμνες. Η Παναγία είπε στους υπηρέτες να κάνουν ό,τι θα τους έλεγε ο Χριστός. Τότε ο Χριστός είπε στους υπηρέτες: «Γεμίστε τις στάμνες με νερό». Μόλις τις γέμισαν, τους είπε: «Πάρτε τώρα από μέσα και δώστε στον υπεύθυνο της γιορτής να δοκιμάσει».

Εικ. 54

Μόλις δοκίμασε ο υπεύθυνος της γιορτής το κρασί, που ο Χριστός είχε κάνει από το νερό, χάρηκε πολύ. Αμέσως, είπε στον γαμπρό ότι έχουν ακόμα πολύ καλό κρασί, για να συνεχίσουν τη γιορτή.

Εκεί, στον γάμο της Κανά έκανε ο Χριστός το πρώτο του θαύμα. Έκανε το νερό κρασί και οι μαθητές του πίστεψαν σ' αυτόν. (Ιωάννης,2)

Ο Χριστός ευλόγησε τον γάμο στην Κανά, βοηθώντας τους ανθρώπους να συνεχίσουν χαρούμενοι τη γιορτή. Από τότε, οι χριστιανοί παντρεύονται στην Εκκλησία και ζητούν τη βοήθεια του Χριστού στο ξεκίνημα της νέας τους ζωής.

1. Συμπληρώνουμε την ιστορία με τις λέξεις της καρτέλας.

θαύμα
Κανά
κρασί
Χριστό
γιορτή
μαθητές

Στον γάμο της …… πήγε η Παναγία με τον …… και τους …… του. Εκεί ο Χριστός έκανε το νερό …… . Έτσι, συνεχίστηκε η …… . Αυτό ήταν το πρώτο …… του Χριστού.

2. *Βρίσκουμε στο κείμενο τρεις λέξεις που δίνουν στους ανθρώπους μεγάλη χαρά και τις γράφουμε στη στάμνα.*

Χρησιμοποιούμε τις λέξεις, για να γράψουμε σε μια μόνο πρόταση όλη την ιστορία.

.....

.....

.....

3. *Συζητούμε: Με ποια πράγματα χαίρονται τα παιδιά και οι μεγάλοι σήμερα;*

4. *Χρωματίζουμε στην πιο κάτω τοιχογραφία τον Χριστό, την Παναγία, τον γαμπρό, τη νύφη και τις στάμνες με το κρασί.*

Thriskeftika G Demot.-A meros.pdf 1 31/03/2023 10:47

Ο γάμος σήμερα

Εικ. 55

Τόσα χρόνια μετά τον γάμο της Κανά και οι χριστιανοί συνεχίζουν να παντρεύονται στην Εκκλησία. Καλούν όλους τους φίλους και συγγενείς στον γάμο, για να προσευχηθούν μαζί τους και να ζητήσουν τη βοήθεια του Θεού για τη νέα τους ζωή.

Εκεί στον ναό, ο ιερέας παίρνει τη νύφη και τον γαμπρό από το χέρι και τους οδηγεί μπροστά από την Ωραία Πύλη. Στο κέντρο του ναού, πάνω σε ένα τραπέζι, βρίσκονται το Ευαγγέλιο, δύο δακτυλίδια και δύο στέφανα. Ο ιερέας αρχίζει να διαβάζει ευχές και όλοι προσεύχονται ο Θεός να χαρίζει στο ζευγάρι αγάπη, χαρά και πολλά παιδιά. Ο ιερέας βάζει στο αντρόγυνο τα δακτυλίδια, που θα τους θυμίζουν πάντα τον γάμο τους. Μετά τους βάζει τα στέφανα, γιατί, όπως οι αθλητές νικούν στους αγώνες, έτσι και το ζευγάρι κατάφερε να φτάσει αγαπημένο στον ναό, για να παντρευτεί. Στη νέα τους ζωή θα μάθουν σιγά σιγά να αγαπούν, πρώτα ο ένας τον άλλο και μετά όλους τους ανθρώπους που είναι γύρω τους.

Όταν τελειώσει ο γάμος, όλοι πάνε σε μια αίθουσα δεξιώσεων, όπου εύχονται στο ζευγάρι και γιορτάζουν μαζί τη μεγάλη τους χαρά. Από τη μέρα αυτή, οι δύο νέοι γίνονται οικογένεια. Τώρα, θα μοιράζονται όλες τις χαρές και τις λύπες και ενωμένοι θα ξεπερνούν τις δυσκολίες της ζωής.

Εικ. 56

Εικ. 57

1. Βάζουμε √ στο σωστό.

Ο ιερέας βάζει στο αντρόγυνο τα δακτυλίδια,

α) για να ομορφαίνουν τα χέρια των παντρεμένων. ☐

β) για να θυμούνται οι παντρεμένοι τον δεσμό του γάμου τους. ☐

γ) για να θυμούνται οι παντρεμένοι τον ιερέα. ☐

Ο ιερέας βάζει στο αντρόγυνο τα στέφανα,

α) επειδή με την αγάπη τους έφτασαν στον γάμο νικητές. ☐

β) επειδή πήραν την πρώτη θέση στους αγώνες. ☐

γ) για να φαίνονται όμορφοι. ☐

2. Ο ιερέας μαζί με τους χριστιανούς εύχονται για το ζευγάρι που παντρεύεται:

«Ας παρακαλέσουμε τον Κύριο να ευλογήσει τούτο τον γάμο, όπως ευλόγησε τον γάμο της Κανά. Και να στείλει σε αυτούς τέλεια αγάπη, ειρήνη και βοήθεια».

Συζητούμε με τον διπλανό μας και γράφουμε ευχές στο ζευγάρι που παντρεύεται.

Σας ευχόμαστε

.....

.....

.....

.....

3. Διαβάζουμε τις πληροφορίες και βρίσκουμε τις λέξεις στη μεσοστιχίδα των ΣΤΕΦΑΝΩΝ:

1. Αυτός έκανε το θαύμα από αγάπη στους ανθρώπους.
2. Θυμίζει τον δεσμό του γάμου στους παντρεμένους.
3. Σε αυτό το βιβλίο είναι γραμμένη η ζωή και τα θαύματα του Χριστού.
4. Η νύφη κι ο γαμπρός είναι πολύ … στον γάμο τους.
5. Αυτή θα ενώνει για πάντα τους νεόνυμφους.
6. Σε αυτή την πόλη έκανε ο Χριστός το νερό κρασί.
7. Είναι για τους περισσότερους ανθρώπους το σημαντικότερο γεγονός της ζωής τους.

____	____	____	____	____	____	Σ					
			____	____	____	Τ	____	____	____	____	____
	____	____	____	____	____	Ε	____	____	____		
		____	____	____	____	Φ	____	____			
				____	____	Α	____	____			
				____	____	Ν	____				
					____	Α	____	____	____		

Thriskeftika G Demot.-A meros.pdf 1 31/03/2023 11:06

Ένας προσωρινός αποχωρισμός: μια κηδεία

1. Ζωγραφίζουμε τον εαυτό μας μαζί με κάποιο πρόσωπο, ζώο ή αντικείμενο, που αποχωριστήκαμε, σε μια όμορφη σκηνή που θυμόμαστε να ζήσαμε μαζί του. Γράφουμε λίγα λόγια κάτω από το σχέδιο, για να περιγράψουμε τη σκηνή και τα συναισθήματα που νιώθουμε.

.....

.....

.....

.....

.....

Η γιαγιά στο νοσοκομείο

Η Ελένη είναι ανήσυχη αυτές τις μέρες. Η γιαγιά της, η Αγγελική, βρίσκεται εδώ και μια εβδομάδα στο νοσοκομείο, γιατί είναι πολύ άρρωστη.

Χτες, πήγε με τη μητέρα της να την επισκεφτεί. Η γιαγιά της ήταν αδύνατη, το ροδοκόκκινο πρόσωπό της είχε γίνει κάτασπρο και δυσκολευόταν πολύ να μιλήσει. Την προβλημάτισαν πολύ αυτά που της είπε: «Είμαι καλά, Ελένη μου, αλλά κουράστηκα. Δόξα τω Θεώ, έχω ζήσει πολλά. Αν θέλει ο Θεός να με πάρει, είμαι έτοιμη. Εσείς να 'στε καλά... ».

Φεύγοντας από το νοσοκομείο, η Ελένη ήταν πολύ σιωπηλή, τα λόγια της γιαγιάς γυρνούσαν στο μυαλό της. Μόλις έφτασαν στο σπίτι, τα ερωτήματα έπεσαν βροχή προς τη μητέρα της.

- Γιατί η γιαγιά είναι τόσο άσχημα; Γιατί κουράστηκε; Γιατί να θέλει ο Θεός να την πάρει; Μπορεί να πεθάνει;

Η μητέρα της, που είχε έτοιμη την απάντηση, της είπε με σιγουριά:

Εικ. 58

- Η γιαγιά, Ελένη μου, έχει πια γεράσει, το σώμα της δεν αντέχει άλλο. Όπως τα φύλλα των δέντρων ξηραίνονται και πέφτουν στο χώμα, έτσι κι η γιαγιά θ' αφήσει το κουρασμένο της σώμα στη γη. Τώρα ετοιμάζεται για ένα μεγάλο ταξίδι. Σύντομα η ψυχή της θα βρεθεί κοντά στον Χριστό, που τόσο αγάπησε. Και θα περιμένει την ώρα που ο Χριστός θα αναστήσει όλους τους ανθρώπους και θα βρεθούμε όλοι μαζί κοντά του.
- Δεν θα 'ναι, όμως, τώρα μαζί μας.
- Ναι, θα την αποχωριστούμε, αλλά προσωρινά. Μέχρι την ώρα που θα βρεθούμε όλοι κοντά στον Χριστό. Τώρα, όμως, μπορούμε να προσευχόμαστε γι' αυτήν και αυτή θα παρακαλεί τον Θεό να μας βοηθά.

Η Ελένη έμεινε σιωπηλή. Λυπόταν που θα αποχωριζόταν την αγαπημένη της γιαγιά, αλλά και έλπιζε ότι η γιαγιά Αγγελική θα 'ταν ευτυχισμένη κοντά στον Θεό.

2. Συζητούμε στην τάξη.

- Γιατί η Ελένη ήταν ανήσυχη αυτές τις μέρες;
- Πώς της φάνηκε η γιαγιά;
- Τι της είπε η γιαγιά; Γιατί άραγε;
- Τι ρώτησε η Ελένη τη μητέρα της; Τι νομίζετε ότι ένιωθε εκείνη τη στιγμή;
- Πώς της απάντησε η μητέρα; Γιατί της είπε ότι θα αποχωριστούν τη γιαγιά προσωρινά;

3. Συζητούμε με τον διπλανό μας και μετά γράφουμε στον πίνακα μερικά πράγματα που μπορεί να κάνει με ευκολία ένας νέος, ενώ ένας ηλικιωμένος δυσκολεύεται.

Νέος	Ηλικιωμένος
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Η κηδεία της γιαγιάς Αγγελικής

Την επόμενη μέρα η Ελένη πήγε κανονικά στο σχολείο. Όση ώρα έκανε μάθημα, το μυαλό της ταξίδευε. Θυμόταν τη γιαγιά να κάνει τόσα πολλά πράγματα γι' αυτήν, να της μαγειρεύει, να της παίζει, να τη συμβουλεύει...

Όταν βγήκε για διάλειμμα, είδε τη μητέρα της να μπαίνει στο σχολείο και να έρχεται προς το μέρος της. Κατάλαβε. Η μητέρα πλησίασε και της είπε:

- Η γιαγιά δεν είναι πια μαζί μας. Η κηδεία της θα γίνει σε λίγο στον ναό της ενορίας μας κι, αν θέλεις, μπορείς να 'ρθεις.

Η Ελένη έμεινε για λίγο σκεφτική και μετά απάντησε: «Ναι, θέλω να έρθω».

Σε λίγο βρέθηκαν μαζί στο αυτοκίνητο να συζητούν για την κηδεία.

- Τι κάνουμε στην κηδεία, μαμά; ρώτησε η Ελένη.
- Μαζευόμαστε στον ναό όλοι όσοι αγαπούμε αυτή που φεύγει. Εκεί, ο ιερέας, οι ψάλτες και όλοι οι χριστιανοί παρακαλούμε τον Θεό να την έχει καλά κοντά του. Ένας ύμνος που ψάλλουμε λέει: «Ανάπαυσε, Θεέ, τη δούλη σου και βάλε την κοντά σου, όπου βρίσκονται οι άγιοι».
- Και ο Θεός θα πάρει τη γιαγιά κοντά του;
- Ο Θεός το υποσχέθηκε σε όσους πιστεύουν σ' αυτόν και αγαπάνε τους συνανθρώπους τους. Όταν ήρθε ο Χριστός στη γη, μας είπε: «Σας βεβαιώνω ότι εκείνος που ακούει τα λόγια μου και πιστεύει, έχει αιώνια ζωή και πηγαίνει από τον θάνατο στη ζωή», δηλαδή, όταν πεθαίνει, πηγαίνει κοντά του.
- Πιστεύω ότι θα πάει η γιαγιά κοντά στον Θεό. Πάντα αγαπούσε και τον Θεό και τους ανθρώπους. Κοίτα μητέρα πόσος κόσμος στον ναό! Μακάρι να την υποδεχτούν έτσι και στον ουρανό!
- Βλέπεις! Όλοι αυτοί ήρθαν γιατί μοιράστηκαν με τη γιαγιά την αγάπη. Θα προσευχηθούμε όλοι για τη γιαγιά Αγγελική και θα ελπίζουμε ότι ο Θεός θα την έχει μαζί του. Να χαίρεται μαζί με όλους τους ανθρώπους, που έμαθαν στη ζωή τους να αγαπούν και ζουν τώρα με τον Θεό, τους αγίους και τους αγγέλους.

1. Απαντούμε τις ερωτήσεις:

α. Τι κάνουμε, όταν μαζευόμαστε στον ναό για την κηδεία κάποιου;

……

……

……

……

β. Σύμφωνα με τη μητέρα της Ελένης, τι πρέπει να μάθει να κάνει ένας άνθρωπος, για να μπορέσει να πάει κοντά στον Θεό;

……

……

……

2. Σκέφτομαι και ζωγραφίζω πράγματα και ανθρώπους που δεν θέλω να αποχωριστώ.

Η Εκκλησία θυμάται

Οι χριστιανοί θυμούνται όσους έχουν πεθάνει και νοιάζονται για αυτούς. Κάθε χρόνο, τη μέρα που κάποιος είχε πεθάνει, μαζεύονται στον ναό και του κάνουν μνημόσυνο. Τον φέρνουν, δηλαδή, στη μνήμη τους και προσεύχονται όλοι μαζί στον Θεό να τον έχει χαρούμενο κοντά του. Οι συγγενείς παίρνουν στον ναό κόλλυβα, τα οποία μοιράζουν στους πιστούς μετά τη Θεία Λειτουργία. Όσοι παίρνουν τα κόλλυβα, θυμούνται αυτόν που πέθανε και προσεύχονται γι' αυτόν.

Εικ. 59

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Επίκαιρα

Ο Απόστολος Ανδρέας

Ο πρώτος μαθητής του Χριστού

Εικ. 60

Ο Ανδρέας και ο αδελφός του, ο Πέτρος, ήταν ψαράδες στη λίμνη της Τιβεριάδας. Μια μέρα, ενώ έριχναν τα δίχτυα τους, για να ψαρέψουν, πέρασε ο Χριστός από την όχθη της λίμνης και τους είπε: «Ακολουθήστε με και θα σας κάνω ψαράδες ανθρώπων». Αμέσως, άφησαν τα δίχτυα και τον ακολούθησαν. Τα δύο αδέλφια, μαζί με τους άλλους μαθητές, έμειναν μαζί με τον Χριστό τρία ολόκληρα χρόνια. Ο Απόστολος Ανδρέας άκουε καθημερινά τη διδασκαλία του, έβλεπε τα θαύματά του και προετοιμαζόταν, για να τα διδάξει όλα αυτά στους ανθρώπους.

Όταν ο Χριστός αναλήφθηκε στους ουρανούς, όλοι οι απόστολοι ξεκίνησαν να διδάσκουν τα λόγια του Χριστού σε πολλές πόλεις. Ο Απόστολος Ανδρέας δίδαξε περισσότερο σε πόλεις της Ελλάδας και ιδιαίτερα στην Πάτρα. Εκεί, έκανε πολλά θαύματα, γιατρεύοντας ανθρώπους που υπέφεραν. Πολλοί ειδωλολάτρες έγιναν χριστιανοί και αυτό εξόργισε τόσο πολύ τον ανθύπατο Αιγεάτη, που τον συνέλαβε και τον σταύρωσε.

Σύμφωνα με μια κυπριακή παράδοση, ο Απόστολος Ανδρέας πέρασε και από την Κύπρο, κατά τη διάρκεια της αποστολικής του περιοδείας. Είχε αποβιβαστεί στην περιοχή της Καρπασίας, όπου σήμερα είναι κτισμένο το μοναστήρι του Αποστόλου Ανδρέα, όταν το καράβι, με το οποίο ταξίδευε, αναγκάστηκε να σταθμεύσει σε ένα διπλανό λιμανάκι. Εκεί ο Απόστολος δημιούργησε πηγή στον βράχο, το σημερινό αγίασμα, και προσέφερε νερό στους διψασμένους ταξιδιώτες. Στην ίδια τοποθεσία κτίστηκε αργότερα το μοναστήρι.

Προσκυνητές απ' όλα τα μέρη πήγαιναν εκεί, όταν γιόρταζε κάθε 30 Νοεμβρίου και κάθε 15 Αυγούστου. Στη χάρη του προσκυνούσαν τόσο Έλληνες όσο και Τούρκοι. Σήμερα, όμως, το μοναστήρι είναι κατεχόμενο από τα τούρκικα στρατεύματα και βρίσκεται σε κακή κατάσταση. Η Εκκλησία της Κύπρου προσπαθεί με διάφορους τρόπους να το συντηρήσει.

Εικ. 61

1. Συζητούμε στην τάξη τα λόγια του Χριστού:

«Ακολουθήστε με και θα σας κάνω ψαράδες ανθρώπων.»

2. Συμπληρώνουμε τα κενά στο κείμενο, ψαρεύοντας με τα δίχτυα λέξεις που θα βρούμε μέσα στη λίμνη της Τιβεριάδας.

Ο Απόστολος Ανδρέας και ο αδελφός του, ο Απόστολος ……, ήταν ψαράδες στη λίμνη της …… . Μια μέρα, ενώ έριχναν τα δίχτυά τους για να ψαρέψουν, πέρασε ο …… από την όχθη της λίμνης και τους είπε: ***«Ακολουθήστε με και θα σας κάνω ψαράδες ……».*** Πραγματικά, ο ……Ανδρέας κήρυξε τον λόγο του Χριστού σε πολλούς ανθρώπους. Δίδαξε περισσότερο σε πόλεις της Ελλάδας και ιδιαίτερα στην …….. Εκεί έκανε πολλά θαύματα, γιατρεύοντας ανθρώπους που υπέφεραν.

3. Ανακαλύπτουμε πώς ονομάστηκε ο Απόστολος Ανδρέας, επειδή ήταν ο πρώτος μαθητής του Χριστού. Για να το βρούμε, γράφουμε το γράμμα του αλφαβήτου που ακολουθεί κάθε φορά.

Το θαύμα του Αποστόλου Ανδρέα

Εικ. 62

Πριν πολλά χρόνια στην Τουρκία, μια χριστιανή μητέρα έχασε τον γιο της Παντελή. Τον δεκατριάχρονο γιο της τον βρήκαν οι Τούρκοι, του φόρεσαν τούρκικα ρούχα και τον έστειλαν στον στρατό. Η μάνα του Μαρία τον έψαχνε παντού, μα δεν τον έβρισκε. Κάθε μέρα έκλαιγε και παρακαλούσε τον Θεό και τους αγίους να κάνουν ένα θαύμα και να βρουν το παιδί της.

Μετά από αρκετά χρόνια, είδε στο όνειρό της τον Απόστολο Ανδρέα, ο οποίος της είπε να πάρει το καράβι και να πάει στο μοναστήρι του στην Κύπρο και εκεί θα βρει τον γιο της. Η Μαρία πήρε το καράβι και ξεκίνησε για την Κύπρο. Όταν πλησίασαν στο μοναστήρι, η Μαρία άρχισε να λέει σ' αυτούς που ταξίδευαν μαζί της ότι πήγαινε να προσκυνήσει, για να τη βοηθήσει ο Άγιος, να βρει τον γιο της. Ένας νεαρός Τούρκος, που πήγαινε κι αυτός στην Κύπρο για δουλειές, άρχισε, τότε, να τη ρωτά για τον άντρα της, τα παιδιά της και το όνομα του γιου της, που χάθηκε. Μόλις άκουσε το όνομα Παντελής, αγκάλιασε τη Μαρία και της αποκάλυψε ότι αυτός είναι ο γιος της. Μάνα και γιος κατέβηκαν χαρούμενοι στο μοναστήρι και δόξασαν τον Θεό και τον Απόστολο Ανδρέα για το θαύμα που είχε κάνει.

(Κ. Κοκκινόφτας, Η Μονή του Αποστόλου Ανδρέα, 2009)

Εικ. 63

4. *Χρωματίζουμε στον χάρτη της Κύπρου το μέρος που βρίσκεται το μοναστήρι του Αποστόλου Ανδρέα.*

5. Συμπληρώνουμε τη μεσοστιχίδα, που δείχνει πώς ονομάζεται ο `Αγιος Ανδρέας, επειδή δίδαξε τα λόγια του Χριστού στους ανθρώπους.

1. Το όνομα της μητέρας που έχασε τον γιο της.
2. Το νησί που βρίσκεται το μοναστήρι του Αποστόλου Ανδρέα.
3. Ο αδελφός του Αποστόλου Ανδρέα.
4. Το επάγγελμα που είχε ο Απόστολος Ανδρέας.
5. Πόλη στην οποία δίδαξε ο Απόστολος Ανδρέας.
6. Χώρα στην οποία η Μαρία έχασε τον γιο της.
7. Το όνομα του παιδιού της Μαρίας.
8. Ο Απόστολος Ανδρέας πίστεψε στα λόγια του και τα δίδαξε στους ανθρώπους.
9. Υπήρχε κτισμένο στην Κύπρο προς τιμή του Αποστόλου Ανδρέα, στο οποίο πήγε η Μαρία, για να βρει τον γιο της.

Εικ. 64: Ο Παντελής με τη μητέρα του

6. Ακούμε το τραγούδι που γράφτηκε για το θαύμα του Αποστόλου Ανδρέα.

«Χριστός γεννιέται σήμερον ...»

Κάλαντα Χριστουγέννων

Αλήθεια, σε ποιο παιδί και σε ποιον μεγάλο δεν αρέσουν τα χριστουγεννιάτικα κάλαντα! Όταν πλησιάζουν τα Χριστούγεννα, όλοι τα σιγοψιθυρίζουν. Μόλις κτυπήσει το κουδούνι και εμφανιστούν τα παιδιά με τα τριγωνάκια στα χέρια, ένα πλατύ χαμόγελο σχηματίζεται στα πρόσωπα όλων. Η γλυκιά μελωδία από το τριγωνάκι και τις φωνούλες των παιδιών πλημμυρίζει κάθε γωνιά του σπιτιού. Μέσα από τα κυπριακά κάλαντα μαθαίνουμε όλοι τι συνέβηκε εκείνη την άγια νύχτα που γεννήθηκε ο Χριστός.

Καλήν εσπέραν θα σας πω
τζ' αν είναι ορισμός σας
Χριστού τη θεία γέννηση
να πω, να πω στ' αρκοντικόν σας.

Χριστός γεννιέται σήμερον
εν Βηθλεέμ την πόλη
οι ουρανοί αγάλλονται
μαζί, μαζί τζ' η φύσις όλη.

Γεννιέται μες στο σπήλαιον
στη φάτνη των αλόγων
ο βασιλιάς των ουρανών
τζι ο πλά-, τζι ο πλάστης ημών όλων.

Εικ. 65

Αντζιέλοι εις τον ουρανόν
ψάλλουν το εν υψίστοις
τζαι κάτω φανερώνεται
εις στους, εις στους βοσκούς ο κτίστης.

Που την Περσίαν έρκουνται
τρεις μάγοι με τα δώρα
τζι' έναν αστέριν λαμπερόν
τους ο-, τους οδηγά στην χώραν.

Το Πάσκαν που 'ν' να τρώετε
εις το αρκοντικόν σας
δώστε τζαι κανενού φτωχού
απού, απού το φαγητόν σας.

Χρονιά πολλά να ζήσετε
να 'στε ευτυχισμένοι
τζαι στο κορμίν τζαι στην ψυσιήν
να 'σα- , να 'σαστεν πλουμισμένοι.

Καθετί που περιγράφουν τα κάλαντα μπορούμε να το συναντήσουμε πάνω στην εικόνα της Γέννησης του Χριστού που βρίσκεται στον ναό. Στο κέντρο της εικόνας βλέπουμε τον μικρό Χριστό και τη μητέρα του την Παναγία να βρίσκονται μέσα σε μια σπηλιά με ζώα. Πάνω από τη σπηλιά μια ομάδα αγγέλων δοξολογεί τον Θεό, ενώ ένα μεγάλο αστέρι ρίχνει το φως του πάνω στη σπηλιά. Αυτό το αστέρι ακολούθησαν και τρεις σοφοί Μάγοι, που ταξίδεψαν από μακριά, για να προσκυνήσουν τον Ιησού και να προσφέρουν τα δώρα τους. Πρώτοι, όμως, κοντά στον Χριστό έφθασαν οι βοσκοί, δείχνοντας σε όλους μας πως πρέπει να είμαστε ταπεινοί.

Εικ. 66

1. Γράφουμε τους δύο στίχους από τα κάλαντα, οι οποίοι αναφέρονται σε αυτό που εικονίζει η εικόνα της Γέννησης του Χριστού.

Εικ. 67

……
……

……
……

……
……

……
……

……
……

2. Τα παιδιά που λένε τα κάλαντα κάνουν μια ευχή και δίνουν μια συμβουλή σε κάθε σπίτι που επισκέπτονται. ***Βρίσκουμε και γράφουμε με δικά μας λόγια τη συμβουλή και την ευχή που δίνουν με τα χριστουγεννιάτικα κάλαντα τα παιδιά.***

ΣΥΜΒΟΥΛΗ

……
……
……
……

Εικ. 68

Εικ. 69

ΕΥΧΗ

……
……
……
……

3. Για τη γέννηση του Χριστού μάς πληροφορεί και το κοντάκιο των Χριστουγέννων. Μελετούμε το πρωτότυπο κείμενο και τη μετάφρασή του.

ΚΟΝΤΑΚΙΟ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Ἡ Παρθένος σήμερον, τὸν ὑπερούσιον τίκτει, καὶ ἡ γῆ τὸ Σπήλαιον, τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει. Ἄγγελοι μετὰ Ποιμένων δοξολογοῦσι. Μάγοι δὲ μετὰ ἀστέρος ὁδοιποροῦσι. Δι᾽ ἡμᾶς γὰρ ἐγεννήθη, Παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.

Ποίημα Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η Παναγία σήμερα γεννά τον υπερούσιο Θεό και η γη προσφέρει το σπήλαιο στον απρόσιτο Θεό. Οι Άγγελοι μαζί με τους Βοσκούς δοξολογούν τον Θεό και οι Μάγοι προχωρούν στον δρόμο με το αστέρι. Επειδή για εμάς γεννήθηκε σαν ένα νέο Παιδί, αυτός που πριν από τους αιώνες ήταν και είναι Θεός.

Ποίημα από τον Ρωμανό τον Μελωδό

4. Παίρνουμε πληροφορίες από τα κάλαντα, την εικόνα και το κοντάκιο των Χριστουγέννων και συμπληρώνουμε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις με τις κατάλληλες λέξεις, που βρίσκονται κάτω από το κείμενο.

Ο Ιησούς Χριστός γεννήθηκε σε ένα ……, λίγο έξω από την πόλη της …….. Με τον τρόπο αυτό έδειξε σε όλους τους ανθρώπους πως πρέπει στη ζωή τους να είναι …… Τη γέννηση του Χριστού γιόρτασε όλη η …… Ψηλά στον ουρανό οι …… έψαλλαν το «Δόξα εν υψίστοις Θεώ», δοξολογώντας μαζί με τους …… τον Θεό. Ένα λαμπερό …… έδειχνε σε όλους πως γεννήθηκε ο …… του κόσμου, οδηγώντας τρεις …… κοντά στον νεογέννητο Χριστό. Ο Χριστός γεννήθηκε για όλους εμάς τους …….

σπήλαιο φιλόξενοι φάτνη Εκκλησία ταπεινοί Ναζαρέτ αστέρι σωτήρας σύννεφο κυβερνήτης Βηθλεέμ άγγελοι φύση βοσκούς αγίους στρατιώτες ήλιος ανθρώπους Μάγους σπίτι

«Κάλαντα ανθρωπιάς»

«Κάλαντα ανθρωπιάς» έγραφε ο τίτλος ψηλά στην τρίτη σελίδα της εφημερίδας κινώντας μου την περιέργεια, μαζί και τα δυο μου χείλη.
- Δεν διαβάζεις συχνά τέτοιους τίτλους, είπε ο παππούς ρίχνοντας μια κλεφτή ματιά στη σελίδα της εφημερίδας.
- Ειδικά στις μέρες μας, ήρθε να προσθέσει η μαμά, περνώντας από δίπλα και ακούγοντας τη συζήτηση.
- Για πες; Τι λέει; συνέχισε όλο απορία ο παππούς.
- Ποιος πες; Τι λες; απάντησα αφηρημένα εγώ, καθώς εκείνη τη στιγμή θυμήθηκα πως σε λίγο θα περνούσε ο Γιώργος κι η Αυγή, για να πάμε μαζί να πούμε τα κάλαντα στα σπίτια της γειτονιάς.
- Διάβασε το κείμενο κάτω από τον τίτλο, τόνισε λίγο απότομα αυτή τη φορά ο παππούς και με επανέφερε πίσω στην τρίτη σελίδα της εφημερίδας με τον ξεχωριστό τίτλο.

Κάλαντα ανθρωπιάς

Την αγάπη τους προς του πονεμένους συνανθρώπους τους έδειξαν χθες τρία παιδιά, ο Παντελής, η Ελπίδα και ο Γιάννης. Ακολουθώντας το μήνυμα της Γέννησης του Χριστού, έδωσαν τα χρήματα που συγκέντρωσαν από τα κάλαντα για φιλανθρωπία. Τα παιδιά, που είναι μαθητές δημοτικού, μάζεψαν τα Χριστούγεννα το ποσό των 60 ευρώ από τα κάλαντα. Χωρίς δεύτερη σκέψη δώρισαν τα χρήματα στο κοινωνικό παντοπωλείο της γειτονιάς τους, για να καλυφθούν κάποιες από τις ανάγκες των συνανθρώπων τους ...

Το κουδούνι ξαφνικά κτύπησε και με διέκοψε.
- Ήρθαν οι φίλοι μου, μαμά, φώναξα γεμάτος χαρά και ενθουσιασμό. Φεύγουμε για τα κάλαντα!

Αυτή τη φορά έφυγα από το σπίτι πολύ πιο χαρούμενος από τις άλλες φορές. Ίσως, γιατί φέτος κατάλαβα καλύτερα αυτό που έπρεπε να κάνω.

1. Συζητούμε στην τάξη:

- ***Ποια πράξη των παιδιών ονόμασε η εφημερίδα ως πράξη ανθρωπιάς;***
- ***Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το αληθινό μήνυμα και νόημα της Γέννησης του Χριστού;***

Εικ. 70

2. *Απαντούμε σύντομα στα δύο ερωτήματα που ακολουθούν και αφορούν τον μικρό ήρωα της ιστορίας που διαβάσαμε προηγουμένως.*

α. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο μικρός ήρωας έφυγε αυτή τη φορά πιο χαρούμενος από το σπίτι του, για να πάει να πει τα κάλαντα;

……

……

β. Τι εννοεί ο μικρός ήρωας, όταν ανέφερε πως κατάλαβε καλύτερα αυτό που έπρεπε να κάνει μετά από λίγο;

……

……

3. Ο Παντελής, η Ελπίδα κι ο Γιάννης έδωσαν τα χρήματα που πήραν από τα κάλαντα, για να βοηθήσουν τους συνανθρώπους τους που είχαν ανάγκες. Αυτή ήταν μια πράξη αγάπης. ***Εμείς τι θα μπορούσαμε να προσφέρουμε σε αυτούς που εικονίζονται πιο κάτω; Γράφουμε στο κουτί ή σχεδιάζουμε αυτό που θα θέλαμε να τους προσφέρουμε.***

4. Συμπληρώνουμε τη μεσοστιχίδα των ΚΑΛΑΝΤΩΝ.

	1				**Κ**			
2					**Α**			
	3				**Λ**			
			4		**Α**			
5					**Ν**			
		6			**Τ**			
	7				**Α**			

1. Αυτοί πρώτοι πληροφορήθηκαν από τους αγγέλους για τη Γέννηση του Χριστού.
2. Μέσα από αυτό τον ύμνο παίρνουμε σημαντικές πληροφορίες για τη Γέννηση του Χριστού.
3. Μέσα σε αυτό γεννήθηκε ο Ιησούς.
4. Ακολούθησαν από μακριά το αστέρι, για να συναντήσουν τον Ιησού.
5. Μας προσφέρει κι αυτή σημαντικές πληροφορίες για τη Γέννηση του Ιησού.
6. Με τη λάμψη του οδήγησε τους Μάγους κοντά στον Χριστό.
7. Η μητέρα του Ιησού Χριστού.

5. Ζωγραφίζουμε τον εαυτό μας με τους/τις φίλους/ες μας να λέμε τα κάλαντα.

Η προσκύνηση των Μάγων

Η Γέννηση του Χριστού

Εικ. 73

1. Χρησιμοποιούμε τις λέξεις για να γράψουμε τη συνέχεια της ιστορίας στον πίνακα και στο βιβλίο μας: Ναζαρέτ, καταγόταν, Βηθλεέμ/ Παναγία, ταξίδεψαν, Βηθλεέμ, απογραφή/ ούτε, σπίτι, πανδοχείο/ λυπήθηκε, σταύλο, ζώα, μείνουν/ Παναγία, γέννησε, Χριστό, φάτνη/ άγγελος, ανήγγειλε, βοσκούς, γεννήθηκε, Χριστός, προσκυνήσουν/ βοσκοί, πήγαν, βρήκαν, Μαρία, Ιωσήφ, βρέφος, φάτνη.

Τον καιρό που γεννήθηκε ο Χριστός, οι Ρωμαίοι κυριαρχούσαν σε όλο τον κόσμο. Τότε ο αυτοκράτορας Αύγουστος διέταξε να γραφτούν όλοι οι πολίτες της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας σε καταλόγους. Καθένας έπρεπε να πάει και να γραφτεί στον τόπο της καταγωγής του. Αυτό έκαναν και ο Ιωσήφ με την Παναγία στην Παλαιστίνη.

Ο Ιωσήφ ζούσε στη ……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

Χριστός γεννάται

Χριστός γεννάται
η οικουμένη
στο φως λουσμένη
αναγεννάται.

Σε κάποια στάνη
με χαρά πάνε,
και προσκυνάνε
φτωχοί τσοπάνοι.

΄Αγγελοι ψέλνουν
σε ουράνιους τόπους
και στους ανθρώπους
μήνυμα φέρνουν.

Κάποιο αστέρι
φωτίζει γύρω
με φως πορφύρο
τ' άγια τα μέρη.

Κι από μια χώρα,
ως το θωρούνε,
οδοιπορούνε
μάγοι με δώρα.

Χρυσό κρατούνε,
λιβάνι, σμύρνα
και στην οικία
τον προσκυνούνε.

΄Αρης Κανδηλάπτης

2. Χρωματίζουμε στην εικόνα τον Χριστό, την Παναγία, τον Ιωσήφ και τους αγγέλους.

Το ταξίδι των Μάγων στη Βηθλεέμ

Εικ. 74

΄Οταν γεννήθηκε ο Χριστός στη Βηθλεέμ της Ιουδαίας, βασιλιάς ήταν ο Ηρώδης. Εκείνο τον καιρό ήρθαν στα Ιεροσόλυμα από την Ανατολή τρεις άνθρωποι πολύ σοφοί, που τους έλεγαν Μάγους. Αυτοί είδαν ένα αστέρι στην Ανατολή, που τους οδήγησε μέχρι εκεί, για να προσκυνήσουν τον Χριστό. Ρωτούσαν τους κατοίκους της Ιερουσαλήμ πού βρίσκεται ο νεογέννητος βασιλιάς των Ιουδαίων.

΄Οταν ο βασιλιάς Ηρώδης άκουσε ότι οι σοφοί Μάγοι ψάχνουν τον νέο βασιλιά, αναστατώθηκε, γιατί φοβήθηκε μήπως ο Χριστός του πάρει τον θρόνο. Κάλεσε, λοιπόν, τους συμβούλους του και τους ρώτησε τι λένε οι προφήτες για τη γέννηση του Χριστού. Αυτοί του είπαν ότι ο προφήτης γράφει πως ο Χριστός θα γεννηθεί στη Βηθλεέμ της Ιουδαίας.

Εικ. 75

Αμέσως ο Ηρώδης κάλεσε τους Μάγους στο παλάτι και τους είπε να πάνε στη Βηθλεέμ και να βρουν το παιδί. Μετά, να έρθουν να του πουν πού βρίσκεται, για να πάει κι αυτός να το προσκυνήσει.

Μόλις οι Μάγοι ξεκίνησαν για τη Βηθλεέμ, εμφανίστηκε ξανά μπροστά τους το φωτεινό αστέρι. Το ακολούθησαν τότε χαρούμενοι, μέχρι που αυτό στάθηκε πάνω από ένα σπίτι. Μπαίνοντας στο σπίτι, έπεσαν και προσκύνησαν τον Χριστό ανοίγοντας τα δώρα τους: χρυσάφι, λιβάνι και σμύρνα.

Μετά την προσκύνηση, άγγελος Κυρίου εμφανίστηκε στο όνειρό τους και τους διέταξε να μην πάνε πίσω στον Ηρώδη, αλλά να ξεκινήσουν για την πατρίδα τους από άλλο δρόμο.

΄Οταν αναχώρησαν οι Μάγοι, εμφανίστηκε άγγελος Κυρίου στον Ιωσήφ και του είπε: «Σήκω, πάρε το παιδί και τη μητέρα του και φύγε στην Αίγυπτο. Θα μείνεις εκεί μέχρι να σου πω, γιατί ο Ηρώδης ψάχνει το παιδί, για να το σκοτώσει».

Εικ. 76

Ο Ιωσήφ σηκώθηκε αμέσως μέσα στη νύχτα, πήρε τον Χριστό και τη Μαρία και έφυγαν για την Αίγυπτο. Εκεί έμειναν, μέχρι που πέθανε ο Ηρώδης. Τότε, άγγελος συμβούλευσε ξανά τον Ιωσήφ να πάνε πίσω στην Παλαιστίνη και στην πόλη τους, τη Ναζαρέτ. (Ματθαίος, 2)

1. Γράφουμε στις καρτέλες σε σειρά τα μέρη που ταξίδεψαν οι Μάγοι:

(Βηθλεέμ, Ανατολή, Ιερουσαλήμ, Ανατολή)

Κάνουμε το ίδιο για τα μέρη που ταξίδεψαν η Παναγία, ο Ιωσήφ και ο Χριστός:

(Βηθλεέμ, Ναζαρέτ, Αίγυπτος, Ναζαρέτ)

2. Γράφουμε κάτω από κάθε εικόνα μια πρόταση που να την περιγράφει.

Εικ. 77

Εικ. 78

…….

…….

…….

…….

Εικ. 79

Εικ. 80

…….

…….

…….

…….

3. Συμπληρώνουμε την πρόταση με σκέψεις που συζητούμε στην τάξη.

Ο Υιός του Θεού έγινε άνθρωπος κι έζησε μαζί μας. Για αυτό και εμείς:

Γνωρίζουμε

……

……

Μπορούμε

……

……

Αν θέλουμε

……

……

4. Ενώνουμε τις προτάσεις στις καρτέλες με τις παραστάσεις στην εικόνα. Μετά, χρωματίζουμε τις καρτέλες με τα γεγονότα που δεν έγιναν την ώρα της γέννησης του Χριστού, αλλά πολύ αργότερα. Συζητούμε στην τάξη γιατί ο αγιογράφος τα ζωγράφισε όλα μαζί.

Ο Χριστός βρίσκεται στη φάτνη.

Οι Μάγοι ταξιδεύουν προς τη Βηθλεέμ.

Εικ. 81

Οι Μάγοι προσκυνούν τον Χριστό.

Γυναίκες λούζουν τον Χριστό.

Τα δώρα των Μάγων

Εικ. 82

Οι Μάγοι προσκύνησαν τον Χριστό σε ένα σπίτι της Βηθλεέμ. Εκεί, του προσέφεραν τα πολύτιμα δώρα τους: χρυσό, λιβάνι και σμύρνα. Τα δώρα αυτά παρέμειναν στην Εκκλησία των Ιεροσολύμων για πολλούς αιώνες. Σήμερα, βρίσκονται στην Ιερά Μονή Αγίου Παύλου, στο Άγιον Όρος, στην Ελλάδα.

Ο χρυσός είναι όμορφα σκαλισμένος σε μικρές επίπεδες πλάκες με διάφορα σχήματα. Το λιβάνι και η σμύρνα είναι ζυμωμένα μαζί σε σφαιρικές χάντρες σαν μικρές ελιές. Σύμφωνα με τους Πατέρες της Εκκλησίας, ο χρυσός δωρήθηκε ως τιμή στον Βασιλιά, το λιβάνι ως θυμίαμα στον Θεό και η σμύρνα ως άρωμα στον Χριστό που θα πέθαινε για όλους τους ανθρώπους.

Τα δώρα των Μάγων έφεραν στην Κύπρο, τα τελευταία χρόνια, μοναχοί της μονής Αγίου Παύλου και χιλιάδες πιστοί πήγαν και τα προσκύνησαν.

Εικ. 84

Απολυτίκιο Χριστουγέννων

Ἡ γέννησίς σου Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἀνέτειλε τῷ κόσμῳ, τὸ φῶς τὸ τῆς γνώσεως· ἐν αὐτῇ γὰρ οἱ τοῖς ἄστροις λατρεύοντες, ὑπὸ ἀστέρος ἐδιδάσκοντο· σὲ προσκυνεῖν, τὸν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης, καὶ σὲ γινώσκειν ἐξ ὕψους ἀνατολήν, Κύριε δόξα σοι.

Απόδοση

Η γέννησή σου, Χριστέ και Θεέ μας, φανέρωσε στον κόσμο το φως της γνώσης. Αυτοί που πριν λάτρευαν τ' αστέρια, διδάχτηκαν από το αστέρι ότι εσύ είσαι ο ήλιος της δικαιοσύνης, γι' αυτό κι έτρεξαν να σε προσκυνήσουν, αφού κατάλαβαν ότι εσύ είσαι το φως του Θεού. Κύριε, ας είσαι δοξασμένος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Αδέλφια στο σχολείο

Οι συμμαθητές και οι συμμαθήτριές μου

Οι μαθητές του Χριστού

***1.** Γράφουμε κάτω από κάθε εικόνα την κατάλληλη πρόταση, που περιγράφει την εικόνα, ώστε να πληροφορηθούμε για το τι μοιράστηκαν μεταξύ τους οι μαθητές του Χριστού.*

1

Εικ. 85

.....

.....

.....

2

Εικ. 86

.....

.....

.....

3

Εικ. 87

.....

.....

.....

4

Εικ. 88

.....

.....

.....

5

Εικ. 89

.....

.....

.....

6

Εικ. 90

Στάθηκαν δίπλα στον δάσκαλό τους κατά τη σύλληψή του. .....

.....

7

Εικ. 91

.....

.....

.....

8

Εικ. 92

.....

.....

.....

~~Στάθηκαν δίπλα στον δάσκαλό τους κατά τη σύλληψή του.~~

Συνόδευαν τον Χριστό στις περιοδείες του.

Άκουσαν και μοιράστηκαν τη διδασκαλία του.

Συνεργάστηκαν για τη μετάδοση της διδασκαλίας του στον κόσμο.

Έγιναν μάρτυρες της Ανάστασής του.

Δέχτηκαν τις υπηρεσίες του.

Μοιράστηκαν μαζί του το φαγητό τους.

Έγιναν μάρτυρες των θαυμάτων του.

2. Γνωρίζουμε τους μαθητές του Χριστού. Ακολούθως, χρωματίζουμε την άμπελο και ζωγραφίζουμε σε αυτή σταφύλια.

3. Συμπληρώνουμε το σταυρόλεξο των μαθητών του Χριστού.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

1. Ο αγαπημένος μαθητής του Χριστού.
2. Φάνηκε κάποια στιγμή άπιστος.
3. Γιος του Αλφαίου και της Μαρίας.
4. Πρόδωσε τον Ιησού, τον δάσκαλό του.
5. Ήταν πιστός φίλος του Ναθαναήλ.

ΚΑΘΕΤΑ

1. Πριν γίνει μαθητής του Χριστού, ήταν τελώνης.
2. Πρώτος μαθητής του Χριστού, που μαρτύρησε.
3. Ο πρώτος, τον οποίο κάλεσε ο Χριστός να γίνει μαθητής του.
4. Ο αγαπημένος και πιστός φίλος του Φίλιππου.
5. Ονομαζόταν και Κανανίτης.
6. Αδελφός του Ανδρέα.

4. Στο σταυρόλεξο απουσιάζει ένας μαθητής. Βρέστε τον, αφού βάλετε στη σωστή σειρά τα γράμματα που βρίσκονται μέσα στα χρωματισμένα κουτάκια.

Ονομαζόταν και Ιούδας, ενώ τον αποκαλούσαν και Λεββαίο.

Η Αστραδενή στο νέο σχολείο της

Μπήκα στην καινούρια μου τάξη. «Βρες μια θέση και κάτσε», μού 'πε η κυρία.

Εκεί στη δεύτερη σειρά, στο τρίτο θρανίο, κάθονται δυο κορίτσια. Συμπαθητικά μου φαίνονται. Προχωρώ προς τα κει. Όταν φτάνω όμως... έχουν κάτσει στις δυο άκρες του θρανίου και κάνουν ότι δεν με βλέπουν. Τι να κάνω τώρα; Να τους πω «πήγαινε πιο μέσα ...», δεν μπορώ. Κοιτάζω γύρω. Όλοι κάνουν ότι κοιτάνε τα τετράδιά τους. Ξέρω, όμως, ότι εμένα κοιτάνε. Τι θα κάνω...

Αναστενάζω. Έχει και παρακάτω θρανίο με άδεια θέση. Πάω για κει.

Κάθονται ένα αγόρι κι ένα κορίτσι. Όταν φτάνω, έχουν πιάσει κι αυτοί τις άκριες ... Κοιτάω γύρω. Τι να κάνω; ... Ακούω και κάτι γέλια ... Επίτηδες το κάνουνε ... Δεν με θέλουνε να καθίσω δίπλα τους. Γιατί; ...

Εικ. 94

Πρέπει να 'χω γίνει κόκκινη σαν παντζάρι. Γυρνάω το κεφάλι μου και τους κοιτάω. Ν' άνοιγε η γη να με καταπιεί ... Στέκομαι εκεί στη μέση. Στον λαιμό μου κάτι ανεβοκατεβαίνει...

«Ακόμα να καθίσεις;», ρωτάει απ' την έδρα της η κυρία.

Τι να της πω... Ότι αυτοί με κοροϊδεύουν; ...

«Έλα να κάτσεις στα πλαϊνά θρανία», μου λέει.

Πήγα. Είχε δυο θρανία στα πλάγια, κάτω απ' το παράθυρο. Στο εμπρός θρανίο κάθονται δυο κορίτσια κι ένα αγόρι. Στο πίσω ένα αγόρι.

«Κάτσε με τον Γιώργο, που είναι τιμωρία. Εσείς οι άλλοι τελειώστε με την ορθογραφία σας» ...

Μια μέρα, κάτι κορίτσια μου τραγουδούσανε ένα πειραχτικό τραγούδι: «Αστερία, Αστερία, είσαι μια μικρή κυρία». Τις πλάκωσα στο ξύλο. Με νευριάζανε ... Καθόμουν στη γωνιά μου κι έτρωγα το κουλούρι μου κι αυτές εκεί: «Αστερία κι Αστερία ...».

(Ευγενία Φακίνου, διασκευή)

1. Συζητούμε στην τάξη:

α) Ποια ήταν η συμπεριφορά των μαθητών απέναντι στην καινούρια τους συμμαθήτρια, την Αστραδενή;

β) Ποια ήταν τα συναισθήματα της Αστραδενής, όταν είδε τη συμπεριφορά των συμμαθητών της;

2. Διαλέγουμε τα κατάλληλα ρήματα από τα δύο θρανία και τα τοποθετούμε στη σωστή στήλη, για να δείξουμε στοιχεία της συμπεριφοράς των συμμαθητών της Αστραδενής και των μαθητών του Χριστού.

Συμμαθητές Αστραδενής	Μαθητές Χριστού

3. Συζητούμε με τους συμμαθητές μας τι παρουσιάζουν τα πιο κάτω σχέδια. Ακολούθως, γράφουμε τρία συναισθήματα που νιώθουν τα παιδιά, που δέχονται τη βία από τους συμμαθητές τους.

....

4. Διαβάζουμε την πιο κάτω επιστολή, που έγραψε ένας μαθητής του Χριστού. Απαντούμε στη συνέχεια τις ερωτήσεις οι οποίες βρίσκονται στο πλάι.

Σας γράφουμε για τον ζωντανό Ιησού Χριστό.
Τον ακούσαμε και τον είδαμε με τα ίδια μας τα μάτια.
Μάλιστα τον είδαμε από κοντά, και τα χέρια μας τον ψηλάφησαν.
΄Οταν η ζωή φανερώθηκε,
την είδαμε με τα μάτια μας.
Καταθέτουμε, λοιπόν, τη μαρτυρία μας
και σας μιλάμε για την αιώνια ζωή ...
που φανερώθηκε και σε μας.
Αυτό που είδαμε και ακούσαμε το αναγγέλλουμε και σ' εσάς,
για να συμμετάσχετε κι εσείς με εμάς
στην ίδια κοινωνία του Θεού.
Κι αυτά σας τα γράφουμε ,
για να είναι ολοκληρωμένη η χαρά σας.
Α΄ Ιωάννη 1, 1-4

α) Ποιος είναι ο συγγραφέας της επιστολής;

……..

β) Σε ποιο πρόσωπο αναφέρεται το περιεχόμενο της επιστολής;

……..
……..

γ) Ποιος ήταν ο σκοπός του συγγραφέα της επιστολής;

……..
……..
……..

5. Γράφουμε τη δική μας επιστολή προς τους/τις συμμαθητές/τριές μας. Αναφέρουμε σε αυτούς/ές τι θα θέλαμε να μοιραστούμε μαζί τους.

Οι συμμαθητές και οι συμμαθήτριές μου

Οι μαθήτριες του Χριστού

Κάποτε, μια γυναίκα, που ονομαζόταν Μάρθα, υποδέχτηκε στο σπίτι της τον Ιησού. Η Μάρθα, ήταν αδελφή του Λαζάρου, του φίλου του Ιησού, και είχε και μια αδελφή, που ονομαζόταν Μαρία. Αυτή κάθισε δίπλα στον Ιησού κι άκουγε με προσοχή τη διδασκαλία του, ενώ η αδελφή της η Μάρθα εργαζόταν συνεχώς, για να περιποιηθεί τον Ιησού. Κάποια στιγμή η Μάρθα πήγε κοντά στον Ιησού και του είπε:

Εικ. 98

- Κύριε, δεν νοιάζεσαι που η αδελφή μου με άφησε μόνη να σας περιποιούμαι; Πες της, λοιπόν, να με βοηθήσει.

Ο Ιησούς, τότε, της απάντησε:

- Μάρθα, Μάρθα, ασχολείσαι και αγωνιάς για τόσα πολλά πράγματα, ενώ με ένα μόνο έπρεπε να ασχολείσαι. Με αυτό που διάλεξε η Μαρία»

(Λουκάς, 10:38-42).

Ο Ιησούς αναφερόταν στη διδασκαλία του, την οποία η Μαρία άκουε με προσοχή, ως μαθήτριά του.

Ο Ιησούς, λοιπόν, δεν είχε μόνο άνδρες μαθητές, αλλά και γυναίκες μαθήτριες, οι οποίες τον ακολουθούσαν και τον υπηρετούσαν. Ανάμεσα σε αυτές, εκτός από τη Μάρθα και τη Μαρία, ήταν και η Μαρία η Μαγδαληνή, η Ιωάννα του Χουζά, η Μαρία του Κλωπά και η Σαλώμη. Οι γυναίκες αυτές πρόσφεραν ακόμη και τις περιουσίες τους για τη φροντίδα του Ιησού και των μαθητών του. Ήταν πιστές και θαρραλέες, μάλιστα πολύ περισσότερο από τους άνδρες μαθητές του Χριστού. Δεν φοβήθηκαν να σταθούν κοντά στον Ιησού, σε όλη τη διάρκεια του Πάθους του, ούτε δείλιασαν να πάνε στον τάφο του, για να αλείψουν με αρώματα το σώμα του. Έτσι και ο Ιησούς επέλεξε σε αυτές πρώτα να μεταφέρει το χαρμόσυνο μήνυμα της Ανάστασής του.

Εικ. 99

1. Χρωματίζουμε το σβηστήρι που περιέχει την ορθή απάντηση στο ερώτημα του μολυβιού.

Α. Ποιος ήταν ο αδελφός της Μάρθας και της Μαρίας;

Ματθαίος | **Λάζαρος** | **Ιωάννης**

Β. Ποιος ευαγγελιστής μιλά για τη φιλοξενία του Ιησού από τη Μάρθα;

Λουκάς | **Ματθαίος** | **Μάρκος**

Γ. Ποια από τις παρακάτω υπήρξε μαθήτρια του Ιησού;

Αφροδίτη | **Πηνελόπη** | **Σαλώμη**

Δ. Ποιο γνώρισμα χαρακτήριζε τις μαθήτριες του Ιησού;

Θάρρος | **Εγωισμός** | **Δειλία**

2. Βρίσκουμε στο κείμενο και γράφουμε τα ονόματα των μαθητριών του Χριστού.

Εικ. 100

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Βάζουμε σε κύκλο στις εικόνες τις μαθήτριες του Χριστού και συμπληρώνουμε τα κενά των προτάσεων, που περιγράφουν τις εικόνες, με τις κατάλληλες λέξεις.

Εικ. 101

Οι μαθήτριες του Χριστού άκουσαν τη …… του και έζησαν από κοντά αρκετά από τα …… που έκανε ο Ιησούς.

Εικ. 102

Εικ. 103

Εικ. 104

Οι μαθήτριες του Χριστού στάθηκαν ……. στον δάσκαλό τους την ώρα του μαρτυρίου του. Τόλμησαν να βρεθούν κάτω από τον …… του και παρέμειναν εκεί, βοηθώντας τον Ιωσήφ να κατεβάσει το …… του από τον Σταυρό, για να το θάψει.

Τόλμησαν να πάνε στον τάφο του Ιησού, για να αλείψουν το σώμα του με …… Για αυτή τους την αφοσίωση και την …… ο Θεός επέτρεψε πρώτες να ακούσουν το μήνυμα της ……

Εικ. 105

Η γυναίκα στην Εκκλησία

Η Εκκλησία αγκαλιάζει και αγαπά όλους τους ανθρώπους, χωρίς να κάνει διακρίσεις. Ακολουθώντας το παράδειγμα του Ιησού, στέκεται δίπλα στη γυναίκα, όπως στέκεται και πλάι στον άνδρα. Όλους τους θεωρεί παιδιά της και νοιάζεται και προσεύχεται για τον καθένα ξεχωριστά. Την ίδια στιγμή που σε πολλές περιοχές του κόσμου η θέση της γυναίκας είναι πολύ κατώτερη από του άνδρα, η Ορθόδοξη Εκκλησία καθημερινά στέλνει μήνυμα πως σέβεται τη γυναίκα. Την τιμά και την ευλογεί, όπως και τον άνδρα, ως δημιούργημα και παιδί του Θεού.

1. Συζητούμε στην τάξη:

- ***Πώς αντιμετωπίζει η Εκκλησία τις γυναίκες και τους άνδρες;***
- ***Σε ποιες άλλες εκδηλώσεις της καθημερινής ζωής φαίνεται η στάση της Εκκλησίας απέναντι στις γυναίκες;***

2. Γράφουμε τα ονόματα πέντε αγίων ανδρών και πέντε αγίων γυναικών που τιμά η Ορθόδοξη Εκκλησία.

Εικ. 112

3. Περιγράφουμε τις εικόνες. Στις προτάσεις μας προσπαθούμε να συμπεριλάβουμε και τις λέξεις «αγόρια», «κορίτσια» και «ναός».

Εικ. 113

……
……
……
……
……
……

……
……
……
……
……

Εικ. 114

4. Αναζητούμε τα ανδρικά και τα γυναικεία μοναστήρια της Κύπρου μέσα από την ιστοσελίδα της Εκκλησίας της Κύπρου http://www.churchofcyprus.org.cy/. Τοποθετούμε τα μοναστήρια στις δύο κατηγορίες του πιο κάτω πίνακα.

Ανδρικά Μοναστήρια	Γυναικεία Μοναστήρια

- **Τι παρατηρείτε σχετικά με τον αριθμό των γυναικείων και των ανδρικών μοναστηριών;**

Δίψα για μάθηση

Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος

1. Ακούμε προσεκτικά τη διήγηση της ζωής του Αγίου Νεοφύτου από τον/τη δάσκαλό/α μας (Παράρτημα, σελ. 108). Ακολούθως, κόβουμε τις εικόνες από το Παράρτημα Εικόνων στη σελίδα 105 και τις τοποθετούμε στα κουτιά, ανάλογα με τη χρονική σειρά που συνέβηκαν. Τέλος, επιλέγουμε την κατάλληλη πρόταση από αυτές που δίνονται στη συνέχεια, για να περιγράψουμε τις εικόνες αυτές.

……
……
……

……
……
……

……
……
……

……
……
……

……
……
……

……
……
……

Στα δεκαοχτώ του άρχισε να μαθαίνει γράμματα μέσα από τα ιερά βιβλία.

Έκτισε μοναστήρι, στο οποίο ευλογούσε και βοηθούσε τους ανθρώπους.

Αν και αμόρφωτος, έγραψε πάρα πολλά και σημαντικά βιβλία.

Ο Άγιος Νεόφυτος εργαζόταν σκληρά από μικρός στα χωράφια.

Έκτισε μόνος του την εγκλείστρα του, σκαλίζοντας μια σπηλιά.

Για την αγάπη του προς τον Θεό, ο Επίσκοπος Πάφου τον χειροτόνησε ιερέα.

2. Μαθαίνουμε λίγα λόγια για την εγκλείστρα του Αγίου Νεοφύτου.

Εικ. 118

Η εγκλείστρα του Αγίου Νεοφύτου βρίσκεται κοντά στο χωριό Τάλα, 10 περίπου χιλιόμετρα βόρεια της Πάφου. Η εγκλείστρα αποτελούσε αρχικά μια μικρή φυσική σπηλιά στην ανατολική πλευρά ενός λόφου. Μπροστά στον λόφο υπάρχει μια βαθιά χαράδρα, στο βάθος της οποίας ρέει ένας χείμαρρος. Απέναντι από την εγκλείστρα είναι κτισμένο το μοναστήρι του Αγίου Νεοφύτου.

Ο Άγιος Νεόφυτος μετέτρεψε τη φυσική σπηλιά σε ασκητήριο με δύο χώρους. Ο πρώτος χώρος περιελάμβανε έναν μικρό ναό αφιερωμένο στον Τίμιο Σταυρό και ο δεύτερος το κελί του Αγίου, μέσα στο οποίο προσευχόταν, μελετούσε και έγραφε τα βιβλία του. Εκεί μέσα έφτιαξε και τον τάφο του. Στους χώρους αυτούς υπάρχουν όμορφες τοιχογραφίες.

3. Διαβάζουμε κάποια από τα λόγια που έγραψε ο Άγιος Νεόφυτος και απαντούμε στο ερώτημα.

Ας προσπαθήσουμε να είμαστε ταπεινοί μπροστά στον Θεό και τους ανθρώπους.

Εικ. 120

Είναι σπουδαίο πράγμα να έχεις εγκράτεια στα λόγια και στο φαγητό.

Εικ. 121

Τι μας προτείνει ο Άγιος Νεόφυτος να προσπαθήσουμε να πετύχουμε στη ζωή μας;

……

……

……

……

……

……

……

4. Ενώνουμε την εικόνα του Αγίου Νεοφύτου με το χωριό, στο οποίο γεννήθηκε, και την εικόνα της εγκλείστρας με την πόλη κοντά στην οποία βρίσκεται.

Εικ. 122

Ο Αλίμ διψά για γράμματα

Θυμάμαι, τη μέρα που πρωτοήρθε στην τάξη. Τα μάτια όλων μας στράφηκαν αμέσως πάνω του και για πολλή ώρα δεν έλεγαν να ξεκολλήσουν από εκεί. Το χρώμα του δέρματός του ήταν διαφορετικό από το δικό μας. Το όνομά του τόσο παράξενο. Η γλώσσα του ακαταλαβίστικη. Η δασκάλα, σύντομα, μας εξήγησε πως ο Αλίμ είναι ο καινούργιος μας συμμαθητής και πως είχε έρθει με την οικογένειά του από την Τανζανία.

Οι πρώτες μέρες ήταν δύσκολες για όλους μας, μα πιο πολύ για τον καινούργιο μας συμμαθητή. Ο Αλίμ προσπαθούσε να μάθει τις πρώτες του λέξεις στη δική μας γλώσσα, ώστε να συνεννοούμαστε, τουλάχιστον, στα βασικά. Εμείς δεν είμαστε και οι καλύτεροι δάσκαλοι και, κυρίως, φίλοι. Τον αφήναμε μόνο και αυτός σε μια γωνιά κρατούσε ένα τετράδιο που του έδωσε η δασκάλα και όλο διάβαζε και διάβαζε. Γρήγορα κατάφερε να μάθει τις πρώτες λέξεις, αλλά δεν μπορούσε να παρακολουθήσει το μάθημα στην τάξη. Αυτό τον έκανε να στεναχωριέται και κάποιους συμμαθητές μου να τον κοροϊδεύουν, όταν έκανε λάθη.

Ο Αλίμ, όμως, προσπαθούσε πολύ και διψούσε να μάθει γράμματα. Είχε όνειρα στη ζωή του, τα οποία μου εξήγησε αργότερα. Ήθελε να γίνει γιατρός, για να θεραπεύει τα άρρωστα παιδιά όλου του κόσμου. Αν δεν πετύχαινε αυτό, ήθελε να γίνει δάσκαλος, για να μαθαίνει στα παιδιά γράμματα. Αν και αυτό δεν το πετύχαινε, ήθελε να γίνει ο μεγαλύτερος αρχιτέκτονας, για να φτιάχνει πάρκα και παιχνιδότοπους για τα παιδιά. Ήθελε να γεμίσει γνώσεις και με αυτές να βοηθά αυτούς, που βρίσκονταν γύρω του.

Ο χαρακτήρας του μας κέρδισε σιγά σιγά όλους. Ένας μετά τον άλλο θέλαμε να καθίσουμε δίπλα του. Η Κατερίνα κι ο Πέτρος, οι δύο καλύτεροι μαθητές της τάξης, ανέλαβαν να βοηθήσουν τον Αλίμ στα μαθήματά του. Με τη βοήθεια όλων ο Αλίμ κατάφερε να μάθει γράμματα. Πέτυχε να γίνει άνθρωπος της μάθησης, όπως σημαίνει το όνομά του στα αφρικανικά. Σήμερα είναι ένας σπουδαίος οδοντίατρος.

1. Εικονογραφούμε την ιστορία του Αλίμ. Αφού διαβάσουμε το κείμενο, ζωγραφίζουμε μέσα στα κουτιά κάτι που μας έκανε εντύπωση από αυτά που περιγράφει η παράγραφος δίπλα.

2. *Δίνουμε μια σύντομη απάντηση στα πιο κάτω ερωτήματα.*

α) Τι ήταν αυτό που παραξένεψε πολύ τους/τις μαθητές/μαθήτριες μόλις είδαν τον Αλίμ;

……

β) Πώς αντιμετώπισαν αρχικά τον Αλίμ οι συμμαθητές/τριές του;

……

γ) Τι ονειρευόταν να γίνει ο Αλίμ, όταν θα μεγάλωνε;

……

……

……

δ) Ποια ήταν τελικά η στάση των μαθητών/τριών απέναντι στον συμμαθητή τους Αλίμ;

3. *Ανακαλύπτουμε τι σημαίνει το όνομα του Αλίμ στα αφρικανικά. Για να το πετύχουμε αυτό γράφουμε κάτω από κάθε γράμμα το επόμενο γράμμα στο ελληνικό αλφάβητο.*

Ω Μ Η Π Ψ Ο Ξ Ρ

Σ Ζ Ρ

Λ Ω Η Ζ Ρ Ζ Ρ

4. *Διαβάζουμε απόσπασμα από το πιο κάτω ποίημα.*

Πρωινή Προσευχή

Με την γλυκιάν αυγούλα,
χαρούμενο ξυπνώ
και στέλνω προσευχούλα
θερμή στον ουρανό.

Αξίωσέ με, Θεέ μου,
καλό να 'μαι παιδί
και πάντα χάριζέ μου
χαρά και προκοπή.

Θεέ μου, σαν τα πουλάκια
χαρούμενα να ζω
και τ' άλλα τα παιδάκια
πολύ να τ' αγαπώ.

Μιχ. Δ. Στασινόποι

Μάθηση για τη ζωή

Συμμαθητές και φίλοι: Άγιος Βασίλειος και Άγιος Γρηγόριος

Εικ. 123

Στο μοναστήρι του Αγίου Νεοφύτου θα συναντήσει κανείς, εκτός από την εγκλείστρα του Αγίου, και πολύ όμορφες τοιχογραφίες. Τοιχογραφίες υπάρχουν τόσο στην εγκλείστρα του Αγίου, όσο και στον ναό της Μονής. Ανάμεσα σε αυτές ξεχωρίζουν οι μορφές δύο αγίων ιεραρχών της Εκκλησίας, οι οποίοι στη ζωή τους υπήρξαν συμμαθητές και αχώριστοι φίλοι. Πρόκειται για τον Άγιο Βασίλειο και τον Άγιο Γρηγόριο. Οι δύο αυτοί Άγιοι αγάπησαν από πολύ μικροί τα γράμματα και μορφώθηκαν πολύ. Είναι οι δύο από τους Τρεις Ιεράρχες, που θεωρούνται προστάτες άγιοι των γραμμάτων.

Οι δύο Άγιοι γνωρίστηκαν στην Καισάρεια, όταν πήγαν για σπουδές, και από τότε έγιναν αχώριστοι φίλοι. Όταν τελείωσαν το σχολείο εκεί, δεν σταμάτησαν να μορφώνονται. Συναντήθηκαν και πάλι στην Αθήνα, όπου παρακολουθούσαν μαζί μαθήματα σε σχολές της πόλης. Με υπομονή και επιμέλεια και χωρίς ανταγωνισμό, ρουφούσαν, όπως τις μέλισσες, καθετί που διδάσκονταν. Γρήγορα ξεχώρισαν ανάμεσα στους συμμαθητές τους και τους θαύμαζαν ακόμη και οι καθηγητές τους. Πολλοί, βλέποντας τον χριστιανικό τρόπο ζωής τους, θέλησαν να τους μιμηθούν και, έτσι, έγιναν χριστιανοί.

Εικ. 124

Μέγας Βασίλειος

Ο Βασίλειος γεννήθηκε το 330 μ.Χ. στη Νεοκαισάρεια του Πόντου. Οι γονείς του, Βασίλειος και Εμμέλεια, τον μεγάλωσαν με χριστιανικές αρχές και αξίες. Αγάπησε πολύ τα γράμματα, μα πάνω απ' όλα τον Χριστό και τους ανθρώπους. Όταν μεγάλωσε, υπηρέτησε τους ανθρώπους ως ιερέας και αρχιερέας. Ίδρυσε τη Βασιλειάδα, μια πόλη με νοσοκομείο, πτωχοκομείο, γηροκομείο και ξενώνες. Έγραψε σπουδαία κείμενα, όπως αυτό της Θείας τουργίας.

Εικ. 125

Άγιος Γρηγόριος

Ο Γρηγόριος γεννήθηκε γύρω στο 328-330 μ.Χ. στην Αριανζό της Καππαδοκίας. Οι γονείς του, Γρηγόριος και Νόννα, του πρόσφεραν τεράστια αγάπη και φροντίδα. Από μικρός έδειξε μεγάλη αγάπη προς τα γράμματα και τη γνώση. Χειροτονήθηκε ιερέας και αργότερα επίσκοπος. Υπερασπίστηκε τη χριστιανική πίστη και στάθηκε εμπόδιο σε αυτούς που πρόσβαλλαν τον Θεό. Έγραψε πολλά βιβλία και τα λόγια του είναι μέχρι και σήμερα επίκαιρα.

1. Παρατηρούμε την πιο κάτω εικόνα και βρίσκουμε σε ποια πόλη βρίσκονται οι δύο Άγιοι και τι ακριβώς σπούδασαν εκεί.

Πόλη:……..

Μ_ _ _μ_ _ _ _ _

Γ_ _ μ_ _ _ _α

Φ_ _ _ _ _φ_ _

Ι_ _ _ _ _ή

Εικ. 126

Ρ_ _ _ρ_ _ή

Ν_ _ _ _ή

Α_ _ _ _ν_ _ _α

Λ_ _ _ _ή

2. Τι θα θέλατε εσύ κι ο φίλος σου ή η φίλη σου να σπουδάσετε, όταν θα μεγαλώσετε; Γράφουμε μια μικρή παράγραφο, αναφέροντας αυτό που ονειρεύεστε να ακολουθήσετε στο μέλλον εσύ και ο φίλος ή η φίλη σου.

……

……

……

……

……

……

……

……

……

3. Ο Μέγας Βασίλειος έκτισε τη Βασιλειάδα, μια πόλη με νοσοκομείο, πτωχοκομείο, ναούς, σχολείο, γηροκομείο και άλλα κτίρια, ώστε να φροντίζει τους πονεμένους του συνανθρώπους. Σχεδιάζουμε την πόλη αυτή, όπως εμείς τη φανταζόμαστε.

4. Ο Άγιος Βασίλειος και ο Άγιος Γρηγόριος είναι οι δύο από τους Τρεις Ιεράρχες, που είναι προστάτες των Γραμμάτων. Βρίσκουμε το όνομα του τρίτου Ιεράρχη, γράφουμε τα τρία ονόματα και ακολούθως τα αντιστοιχίζουμε με μια γραμμή τα ονόματα με τα πρόσωπα.

……

……

……

Εικ. 127

Λόγια αγίων που μιλούν σήμερα στις καρδιές μας

Μάθαμε ότι ο Άγιος Βασίλειος και ο Άγιος Γρηγόριος αγαπούσαν πολύ τα γράμματα, γι' αυτό και μορφώθηκαν πολύ. Μάθαμε, επίσης, πως αγαπούσαν πολύ τον Θεό και τους ανθρώπους. Για τον λόγο αυτό έγραψαν πολλά βιβλία, τα οποία βοηθούσαν τους ανθρώπους να γνωρίσουν καλύτερα τον Θεό. Τα λόγια που έγραψαν τότε, τον 4° αιώνα μ.Χ., βοήθησαν πολύ τους ανθρώπους εκείνης της εποχής, αλλά ωφελούν και σήμερα πολλούς ανθρώπους. Είναι λόγια που πέταξαν σαν πουλιά και έφτασαν να φωλιάσουν σήμερα στις καρδιές όλων μας.

Εικ. 128

Η παιδεία είναι η μόνη από τα αποκτήματα που δεν αφαιρείται και όσο ζει ο άνθρωπος και όταν πεθάνει παραμένει.

Οι μέλισσες ούτε σε όλα τα άνθη πλησιάζουν ούτε προσπαθούν να τα σηκώσουν ολόκληρα, αλλά παίρνουν ό,τι τους είναι χρήσιμο και φεύγουν.

Ο Θεός μάς σώζει από τους κινδύνους και όταν ακόμη χαθεί κάθε ελπίδα σωτηρίας.

Όπως η φύση παίρνει λαμπρό χρώμα από τον ακτινοβόλο ήλιο, έτσι και η ψυχή μας από τα διδάγματα των πατέρων.

Η παιδεία είναι το πρώτο από τα αγαθά, τα οποία έχουμε. Από αυτήν έχουμε ωφεληθεί στην ευσέβεια και λατρεία του Θεού. Δεν πρέπει να περιφρονούμε την παιδεία.

Μη θέλεις να πείσεις με τα λόγια, αλλά με τα έργα.

Εφόσον είναι ακόμα καιρός ας επισκεφθούμε τον Χριστό, ας τον υπηρετήσουμε, ας του δώσουμε τροφή, ας τον δεχθούμε στο σπίτι μας, ας τον τιμήσουμε. Κι όλα αυτά θα γίνουν στο πρόσωπο του κάθε συνανθρώπου μας που έχει ανάγκη.

Εικ. 129

1. Συζητούμε στην τάξη:

- ***Ποια άποψη είχαν οι δύο Άγιοι για την παιδεία;***
- ***Είναι σημαντικό πιστεύετε να μελετούμε σήμερα τα λόγια των αγίων πατέρων της Εκκλησίας; Ποιος από τους δύο Αγίους μάς το υπενθυμίζει αυτό;***

2. Ο Μέγας Βασίλειος μάς συμβουλεύει να συμπεριφερόμαστε όπως τις μέλισσες, που παίρνουν από τα άνθη μόνο εκείνα που τους είναι χρήσιμα και απαραίτητα. Αν ήμασταν η μέλισσα, ποια άνθη θα χρωματίζαμε, για να ρουφήξουμε αυτό που γράφουν;

3. Ο Άγιος Γρηγόριος μάς αναφέρει πως στο πρόσωπο του κάθε συνανθρώπου μας πρέπει να βλέπουμε τον ίδιο τον Χριστό. Τι μπορούμε να προσφέρουμε, λοιπόν, εμείς σε όλους αυτούς τους ανθρώπους που έχουν ανάγκη;

συντροφιά

……

……

……

……

Εικ. 130

……

……

παρηγοριά

……

4. Παρατηρούμε τις εικόνες και απαντούμε σύντομα στα τρία ερωτήματα.

Ποιος άγιος εικονίζεται στην κάθε εικόνα;

……

……

……

……

Εικ. 131

Εικ. 132

Τι φαίνεται να κάνουν οι δύο Άγιοι στις δύο εικόνες;

……

……

……

……

Τι μήνυμα στέλνουν σε όλους εμάς οι δύο αυτοί Άγιοι ως προς την αξία της μόρφωσης;

……

……

……

……

5. Για την αξία της μόρφωσης μίλησαν και άλλοι σημαντικοί άνθρωποι. Μελετούμε κάποιες από τις απόψεις αυτές.

Εικ. 133

Η μόρφωση, όπως ακριβώς μια εύφορη γη, φέρνει όλα τα καλά. **Σωκράτης**

Εκεί που ανοίγει ένα σχολείο, κλείνει μια φυλακή.

Βίκτωρ Ουγκώ

Εικ. 135

Εικ. 134

Η μόρφωση είναι που θα καλλιεργήσει την ψυχή του παιδιού. **Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος**

Παράρτημα εικόνων

Η πιο μεγάλη χαρά (Εργασία 7, σελ. 15)

Εικ. 136

Εικ. 137

Εικ. 138

Η χαρά της ζωής (Εργασία 4, σελ. 21)

Εικ. 139

Εικ. 140

Ένα ταξίδι αρχίζει: ένα νέο μέλος στην Εκκλησία

(εργασία 4, σελ.41)

Εικ. 141

Δίψα για μάθηση (εργασία 1, σελ. 87-88)

Εικ. 142

Εικ. 143

Εικ. 144

Εικ. 145

Εικ. 146

Εικ. 147

Παράρτημα κειμένων

Δίψα για μάθηση (σελ. 87)

Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος

Λίγες εβδομάδες πριν από το πάθος του, ο Ιησούς μίλησε σε όλους τους ανθρώπους, λέγοντας κάποια λόγια πολύ σημαντικά για τη ζωή όλων μας. Όποιος θέλει, είπε, να με ακολουθήσει και να γίνει μαθητής μου, ας απαρνηθεί τον εαυτό του. Τα λόγια αυτά του Ιησού τα ακολούθησαν πολλοί άνθρωποι, από τότε μέχρι και σήμερα, επιτυγχάνοντας να γίνουν άγιοι και αγίες της Εκκλησίας. Μια τέτοια περίπτωση είναι και ο Άγιος Νεόφυτος.

Ο Άγιος Νεόφυτος γεννήθηκε το 1134 μ.Χ. στο χωριό Λεύκαρα της επαρχίας Λάρνακας. Καταγόταν από μια πολύ φτωχή οικογένεια με δέκα μέλη. Οι γονείς του δεν μπορούσαν να του δώσουν κάποια μόρφωση κι έτσι ο Νεόφυτος είχε μείνει αγράμματος. Καλλιεργούσε, συνεπώς, ξένα χωράφια, έσπερνε, θέριζε και φρόντιζε τα αμπέλια. Ό,τι κι αν έκανε, όμως, παντού και πάντοτε, ο νους του ήταν στραμμένος στον Θεό.

Σε ηλικία 18 ετών πήγε να μείνει στο μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου στον Κουτσοβέντη, στην οροσειρά του Πενταδακτύλου. Εκεί συνέχισε να δουλεύει στα χωράφια κι άρχισε να μαθαίνει τα πρώτα του γράμματα. Η δίψα του για μάθηση ήταν πολύ μεγάλη, ώστε μέσα σε πέντε χρόνια έμαθε απ' έξω πολλά ιερά βιβλία.

Λίγα χρόνια αργότερα, ο ίδιος αναζήτησε ένα πιο ήσυχο μέρος, για να γίνει ασκητής και να αφιερωθεί περισσότερο στον Θεό. Βρήκε, τότε, στα βορειοδυτικά της Πάφου μια μικρή σπηλιά, την οποία σκάλισε ο ίδιος, φτιάχνοντας το κελί του, δηλαδή την εγκλείστρα του. Μέσα στον χώρο αυτό έφτιαξε ένα μικρό εκκλησάκι, ενώ σκάλισε και ένα μικρό γραφείο και μια βιβλιοθήκη. Στον χώρο αυτό προσευχόταν και άρχισε να γράφει τα δικά του βιβλία. Έγραψε πάρα πολλά βιβλία, όπως ύμνους στον Χριστό και την Παναγία, σχόλια για τη Βίβλο και αργότερα τους κανονισμούς της Μονής του. Αν και η μόρφωσή του ήταν ελάχιστη, με τη θεία φώτιση κατάφερε να γίνει ο σπουδαιότερος συγγραφέας της Κύπρου την εποχή του. Μάλιστα, γράφοντας στη γλώσσα του απλού λαού, κατέγραψε τα γεγονότα της εποχής του και την καταπίεση του λαού της Κύπρου από τους κατακτητές.

Ο Επίσκοπος Πάφου Βασίλειος βλέποντας την αγιοσύνη του, τον χειροτόνησε ιερέα και του ανέθεσε να ιδρύσει μοναστήρι. Αυτός, κάνοντας υπακοή, ίδρυσε δίπλα στην εγκλείστρα του ένα μοναστήρι, που λειτουργεί μέχρι και σήμερα. Κοντά του έτρεχαν οι άνθρωποι, γιατί στο πρόσωπό του έβλεπαν έναν στοργικό πατέρα φωτισμένο από τον Θεό. Με την αγάπη του βοήθησε πολλούς βασανισμένους ανθρώπους και κατάφερε να γίνει άγιος. Κοιμήθηκε το 1219 και οι μοναχοί τον έθαψαν στον τάφο που ο ίδιος έφτιαξε μέσα στην εγκλείστρα του. Η Εκκλησία τιμά τη μνήμη του δύο φορές τον χρόνο: στις 28 Σεπτεμβρίου και στις 24 του Γενάρη.

Πηγές

Βιβλιογραφία

Αναγιωτός, Μπ. (2000). *΄Αγιος Νεόφυτος ο΄Εγκλειστος. Νήσος Αγίων*. Λεμεσός: Εκδ. Κυπροέπεια.

Επαμεινώνδα, Χ. (2004). *Για την Αγάπη του Χριστού*. Πάφος: Εκδ. Ορθόδοξο Πνευματικό Κέντρο Λεμεσού ΄Αγιος Φανούριος.

Ιερά Μονή Αγίου Ηρακλειδίου (2001). *Ιερά Μονή Αγίου Ηρακλειδίου*. Λευκωσία: Εκδ. Ιερά Μονή Αγίου Ηρακλειδίου.

Ντάσιου-Γιάννου, Αθ. (2012). *Ο΄Αγιος Βασίλειος*. Αθήνα: Εκδ. Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδας.

Παπαδόπουλος, Δ. (2008). *Ο΄Αγιος Βασίλειος*. Αθήνα: Εκδ. Νέστωρ.

Πηγές εικονιστικού υλικού

Εικ. 1, σελ. 11: Βιγγοπούλου, Μ. (2010). *Από την Εγώπολη στην Εσύπολη*, (σελ. 30). Αθήνα: Σταμούλη. Εικονογράφηση: Αγγελική Δελεχά.

Εικ. 2, 4, 27, 141, σελ. 13, 15, 25, 101 (αντίστοιχα): Η Γέννηση της Θεοτόκου, τοιχογραφία, Ιερός Ναός Σταυρός Αγιασμάτι, Πλατανιστάσα. Ιερά Μητρόπολις Μόρφου.

Εικ. 3, σελ. 14: Αι άγιαι οικογένειαι, ψηφιδωτό, Ιερά Μονή Παναγίας του Κύκκου.

Εικ. 5, σελ. 15: Τα Εισόδια της Θεοτόκου, τοιχογραφία, Ιερός Ναός Σταυρός Αγιασμάτι, Πλατανιστάσα. Ιερά Μητρόπολις Μόρφου.

Εικ. 6, σελ. 15: Ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου, φορητή εικόνα. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Μόρφου.

Εικ. 7, σελ. 15: Η Κοίμηση της Θεοτόκου, τοιχογραφία, Ιερός Ναός Σταυρός Αγιασμάτι, Πλατανιστάσα. Ιερά Μητρόπολις Μόρφου.

Εικ. 8, σελ. 19: Παλιάκη - Μπόκια, Μ. και Παλιάκη - Ιεραπετρίτη, Ε. (2009). *Γιορτάζω - Τραγουδώ - Παίζω - Δημιουργώ, 2* (σελ. 55). Αθήνα: Άθως Παιδικά. Εικονογράφηση: Αγγελική Δελεχά, Βάσια Μαγαράκη.

Εικ. 9, 14, 17, 31 σελ. 19, 23, 23, 29 (αντίστοιχα): Παλιάκη - Μπόκια, Μ. και Παλιάκη - Ιεραπετρίτη, Ε. (2009). *Γιορτάζω - Τραγουδώ - Παίζω - Δημιουργώ, 3* (σελ. 1, 61, 72). Αθήνα: Άθως Παιδικά. Εικονογράφηση: Αγγελική Δελεχά, Βάσια Μαγαράκη.

Εικ. 10, 144, σελ. 20, 101 (αντίστοιχα): Αγία Αικατερίνα, φορητή εικόνα. Αγιογράφος: Αρχιμανδρίτης Ευμένιος Σιήππης.

Εικ. 11, σελ. 21: Παλιάκη - Μπόκια, Μ. και Παλιάκη - Ιεραπετρίτη, Ε. (2009). *Γιορτάζω - Τραγουδώ - Παίζω - Δημιουργώ, 4* (σελ. 67). Αθήνα: Άθως Παιδικά. Εικονογράφηση: Αγγελική Δελεχά.

Εικ. 12, 13, σελ. 22: Αντωνάκη, Γ. (2008). *Ζυμώνουμε πρόσφορο και το πάμε εκκλησία*, (σελ. 36, 39). Αθήνα: Ακρίτας. Εικονογράφηση: Άννα Γιαρμενίτη.

Εικ. 15, 16, σελ. 23: Πελασγός, Στ. (2011). *Πάμε Εκκλησία* (σελ. 42, 93). Βόλος: Ιερά Μητρόπολις Δημητριάδος, Γραφείο Νεότητος. Εικονογράφηση: Χρήστος Γουσίδης.

Εικ. 18, σελ. 23: Λιαμή, Η. και Μωραϊτου, Π. (2007). *Κυριακή, πάμε εκκλησία;* (σελ. 12). Αθήνα: Ακρίτας. Εικονογράφηση: Άντα Γανώση.

Εικ. 19, σελ. 24: Αγία Ματρώνα, φορητή εικόνα. Ιερά Μονή Αγίου Παντελεήμονος Αχερά.

Εικ. 20, σελ. 24: Άγιος Σπυρίδωνας. Αγιογράφος: Γιώργος Πέτρου.

Εικ. 21, 145, σελ. 24, 101 (αντίστοιχα): Άγιος Στυλιανός, φορητή εικόνα. Αγιογράφος: Αρχιμανδρίτης Ευμένιος Σιήππης.

Εικ. 22, σελ. 24: Μοναχός Εφραίμ-Λυκούργος Μαρκούδης, (1998). *Παιδικό γεροντικό (σσ.16 - 20)*. Αθήνα: Χρυσοπηγή. Εικονογράφος: Γιώργος Μπόζας.

Εικ. 23, σελ. 24: Άγιος Νεκτάριος, φορητή εικόνα Ι. Μ. Αγίου Παντελεήμονος Αχερά.

Εικ. 24, σελ. 24: Ορθόδοξος Συναξαριστής, Αγία Σοφία και οι τρεις θυγατέρες της Πίστη, Ελπίδα και Αγάπη. Ανάκληση Μάιος 25, 2013 από: http://www.saint.gr/2452/saint.aspx

Εικ. 25, σελ. 24: Αγία Μαρίνα, φορητή εικόνα. Αγιογράφος: Αρχιμανδρίτης Συμεών, Καθηγούμενος Ιεράς Μονής Αγίου Γεωργίου Μαυροβουνίου, Τρούλλοι, Λάρ

Εικ. 26, σελ. 24: Απόστολος Ανδρέας, φορητή εικόνα. Αρχείο Ιεράς Μονής Αγίου Νεοφύτου, Πάφος.

Εικ. 28, 66, 73, 81, 142, σελ. 25, 60, 66, 70, 101 (αντίστοιχα): Η Γέννηση του Χριστού, τοιχογραφία. Ιερός Ναός Σταυρός Αγιασμάτι, Πλατανιστάσα. Ιερά Μητρόπολις Μόρφου.

Εικ. 29, 143, σελ. 25, 101 (αντίστοιχα): Η Γέννηση του Τιμίου Προδρόμου, τοιχογραφία. Αρχείο Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου Μέσα Ποταμού.

Εικ. 31, σελ. 30: Κανάβα, Ζ. (2004). *Η Βίβλος για παιδιά* (σελ. 89). Αθήνα: Ακρίτας. Εικονογράφηση: Χρήστος Γουσίδης.

Εικ. 32, 38, 39, 41, σελ. 34, 36, 37, 37 (αντίστοιχα): Ιερός Ναός Αγίου Φανουρίου, Αραδίππου.

Εικ. 33, 34, 35, 36, σελ. 34, 34, 35, 35 (αντίστοιχα): Ψηφιακός δίσκος «Το σπίτι του Θεού», Ιερά Μητρόπολις Λεμεσού.

Εικ. 37, σελ. 36: Καθεδρικός Ναός Αγίου Ιωάννη Θεολόγου, Λευκωσία, http://www.churchofcyprus.org.cy/pictures/9312.jpg

Εικ. 40, σελ. 37: Φως Φαναριού, Οι θρησκευτικοί ηγέτες της Φιλανδίας στο Φανάρι (2011, Φεβρουαρίου 28). Ανάκληση Ιούλιος 3, 2012 από: http://fanarion.blogspot.com/2011_02_01_archive.html

Εικ. 42, 44, σελ. 37, 38 (αντίστοιχα): Κύριος Ιησούς Χριστός - Υπεραγία Θεοτόκος. Ο άρτος που έγινε πέτρα (2013, Φεβρουάριος 7). Ανάκληση Μάιος 27, 2013 από: http://www.hristospanagia.gr/?cat=108

Εικ. 43, σελ. 37: Αεροφωτογραφία ενορίας Αγίου Φανουρίου, Αραδίππου. http://www.google.com/earth/

Εικ. 45, σελ. 39: Ο Απόστολος Βαρνάβας ευλογών τον λαό στη Σαλαμίνα, τοιχογραφία. Ιερός Ναός Αποστόλου Βαρνάβα, Συνοικισμός Καμάρων Α΄, Ιερά Μητρόπολις Κιτίου.

Εικ. 46, σελ. 39: Ο Απόστολος Βαρνάβας κηρύττει το Ευαγγέλιο με τον Απόστολο Παύλο και τον Απόστολο Μάρκο, τοιχογραφία. Ιερός Ναός Αποστόλου Βαρνάβα, Συνοικισμός Καμάρων Α΄, Ιερά Μητρόπολις Κιτίου.

Εικ. 47, σελ. 39: Ο ΄Αγιος Ηρακλείδιος βαπτιζόμενος υπό του Αποστόλου Παύλου, τοιχογραφία. Ιερά Μονή Παναγίας του Κύκκου.

Εικ. 48, σελ. 40: Η Βάπτιση, φορητή εικόνα. Ιερά Μονή Αγίου Διονυσίου, ΄Αγιον ΄Ορος.

Εικ. 49, 50, 52, σελ. 42, 42, 43 (αντίστοιχα): Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Κιτίου.

Εικ. 51, σελ. 43: Αρχείο φωτογράφου Γιώργου Μάου.

Εικ. 53, σελ. 46: Ο γάμος της Κανά. Ανάκληση Απρίλιος 28, 2012 από: http://hristospanagia1.wordpress.com

Εικ. 54 σελ. 46: Μοναστήρι Ντέτσανι, Σερβία. Ανάκληση Ιανουάριος 7, 2013 από: http://www.srpskoblago.org/Archives/Decani/exhibits/Frescoes/Nave/WestBay/SouthArch/CX4K2445.html

Εικ. 55, 56, 57, σελ. 48: Αρχείο φωτογράφου Γιώργου Μάου.

Εικ. 58, σελ. 51: Η Ανάσταση του Χριστού. Ιερά Μητρόπολις Μόρφου.

Εικ. 59, σελ. 53: Πύλη Εκκλησιαστικών Ειδήσεων Amen.gr. Ανάκληση Απρίλιος 16, 2014 από: http://www.amen.gr/article9866

Εικ. 60, σελ. 56: Απόστολος Ανδρέας, φορητή εικόνα, Αρχείο Ιεράς Μονής Αγίου Νεοφύτου, Πάφος.

Εικ. 61, σελ. 56: Πολίτης Online. Το Μοναστήρι του Απ. Ανδρέα. Αφημένο στη λησμονιά του χρόνου (2012, Νοέμβριος 5). Ανάκληση Μάιος 28, 2013 από: http://www.politis-news.com/politispics/APOSTOLOS_ANDREAS_CHURCH_MONASTERY_1_.jpg

Εικ. 62, σελ. 58: Επαμεινώνδας, Χ. (2001). *Συντροφιά με τη γιαγιά* (σελ. 31). Κόσμημα: Πάφος. Εικονογράφος: Χαράλαμπος Επαμεινώνδας.

Εικ. 63, σελ. 58: Ο Απόστολος Ανδρέας, Χαρά Γιαννάκη/Βίβιαν Ττοφή (Δ΄3), 2002-2003, Δημοτικό Καμάρων. ΄Εκθεση μαθητών Δημοτικής Εκπαίδευσης, Βυζαντινό Μουσείο, 2012.

Εικ. 64, σελ. 59: Κοκκινόφτας, Κ. (2009). *Η Μονή του Αποστόλου Ανδρέα*. Λευκωσία: Κέντρο Μελετών Μονής Κύκκου.

Εικ. 65, σελ. 60: Παιδιά που λένε τα κάλαντα. Ανάκληση Μάιος 05, 2014 από: http://www.liveinternet.ru/users/3103635

Εικ. 67, σελ. 61: Η Γέννηση του Χριστού, τοιχογραφία. Μητροπολιτικός Ναός Παναγίας Παντανάσσης (Καθολικής). Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Λεμεσού.

Εικ. 68, σελ. 61: Παιδιά που λένε τα κάλαντα, παιδικό σχέδιο. Ανάκληση Μάιος 05, 2014 από: https://antirisis.wordpress

Εικ. 69, σελ. 61: Παιδιά που λένε τα κάλαντα. Ανάκληση Μάιος 05, 2014 από: http://farosthermaikou.blogspot.com/2012/12/blog-post_24.html

Εικ. 70, σελ. 63: Ο Καραγκιόζης λέει τα κάλαντα. Σχέδιο Γ. Χαρίδημος. Ανάκληση Μάιος 05, 2014 από: http://www1.rizospastis.gr/story.do?id=3853376&publDate=31/12/2006

Εικ. 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82 σελ. 68, 68, 68, 69, 69, 69, 69, 71 (αντίστοιχα): Οίκοι της Θεοτόκου, τοιχογραφίες. Ιερά Μονή Παναγίας του Κύκκου. Προσωπικό Αρχείο Συγγραφικής Ομάδας.

Εικ. 83, 84, σελ. 71: Τα Τίμια Δώρα των Μάγων, Ιερά Μονή Αγίου Παύλου, ΄Αγιον ΄Ορος. Ανάκληση Μάιος 23, 2014 από: http://leipsanothiki.blogspot.com/2013/10/147.html

Εικ. 85, σελ. 74: Η Επί του ΄Ορους Ομιλία. Ιορδανοπούλου, Κ. (2009). *Ο Θεός στη ζωή μας. Η ζωή του Χριστού για παιδιά (σελ.93)*. Αθήνα. Εικονογράφηση: Αικ. Σ. Σιάκκα.

Εικ. 86, 101, σελ. 74, 83 (αντίστοιχα): Η Ανάσταση του Λαζάρου, τοιχογραφία. Ιερός Ναός Σταυρός Αγιασμάτι, Πλατανιστάσα. Ιερά Μητρόπολις Μόρφου.

Εικ. 87, σελ. 74: Η Βαϊοφόρος, τοιχογραφία. Ιερός Ναός Σταυρός Αγιασμάτι, Πλατανιστάσα. Ιερά Μητρόπολις Μόρφου.

Εικ. 88, σελ. 74: Ο Νιπτήρας, τοιχογραφία. Ιερός Ναός Σταυρός Αγιασμάτι, Πλατανιστάσα. Ιερά Μητρόπολις Μόρφου.

Εικ. 89, σελ. 75: Ο Μυστικός Δείπνος, τοιχογραφία. Ιερός Ναός Σταυρός Αγιασμάτι, Πλατανιστάσα. Ιερά Μητρόπολις Μόρφου.

Εικ. 90, σελ. 75: Η Προδοσία, τοιχογραφία. Ιερός Ναός Σταυρός Αγιασμάτι, Πλατανιστάσα. Ιερά Μητρόπολις Μόρφου.

Εικ. 91, σελ. 75: Η Ψηλάφηση του Θωμά, τοιχογραφία. Ιερός Ναός Σταυρός Αγιασμάτι, Πλατανιστάσα. Ιερά Μητρόπολις Μόρφου.

Εικ. 92, σελ. 75: Η Πεντηκοστή, τοιχογραφία. Ιερός Ναός Σταυρός Αγιασμάτι, Πλατανιστάσα. Ιερά Μητρόπολις Μόρφου.

Εικ. 93, σελ. 76: Πρόσωπα μαθητών Χριστού από τον Μυστικό Δείπνο, τοιχογραφία. Αρχείο Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου Μέσα Ποταμού.

Εικ. 94, σελ. 78: Η Δήμητρα, *Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων (Ε΄ & Στ΄ Δημοτικού)*. Εικονογράφηση Σπύρος Βασιλείου (Το παιδί στη νεοελληνική τέχνη).

Εικ. 95, σελ. 79: Μέρος από αφίσα για τις διάφορες μορφές σχολικού εκφοβισμού. Ανάκληση Μάιος 05, 2014 από: http://users.sch.gr/akasapis/antibullying/?p=182

Εικ. 96, 97, σελ. 79: Παιδικά πειράγματα. Thomas, P. (2000). Σταμάτα *να με πειράζεις: Μια πρώτη ματιά στα σχολικά πειράγματα.* Αθήνα: Modern Times. Εικονογράφηση: Lesley Harker.

Εικ. 98, σελ. 81: Ο Ιησούς στην οικία της Μάρθας και Μαρίας. Ανάκληση Μάιος 05, 2014 από: http://svotssynaxis.wordpress.com/2011/12/

Εικ. 99, σελ. 81: Η Ανάσταση του Χριστού, φορητή εικόνα. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Ταμασού και Ορεινής.

Εικ. 100, σελ. 82: Ο Επιτάφιος, έργο Δεσποινέτας Αργυρέα. Αρχείο Ιεράς Μονής Κύκκου.

Εικ. 102, σελ. 83: Η συνομιλία του Ιησού με τη Σαμαρείτιδα, φορητή εικόνα. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Ταμασσού και Ορεινής.

Εικ. 103, σελ. 83: Η Αποκαθήλωση, τοιχογραφία. Ιερός Ναός Σταυρός Αγιασμάτι, Πλατανιστάσα. Ιερά Μητρόπολις Μόρφου.

Εικ. 104, σελ. 83: Η Σταύρωση, τοιχογραφία. Ιερός Ναός Παναγίας Ασίνου. Ιερά Μητρόπολις Μόρφου.

Εικ. 105, σελ. 83: Η Ανάσταση, τοιχογραφία. Ιερός Ναός Παναγίας Ασίνου. Ιερά Μητρόπολις Μόρφου.

Εικ. 106, σελ. 84: Παιδιά στο κατηχητικό σχολείο. Ανάκληση Μάιος 05, 2014 από: http://synodikimoni.blogspot.com/2013/01/blog-post_26.html

Εικ. 107, σελ. 84: Ακολουθία Βαπτίσματος στην Ουγκάντα. Αρχείο φωτογράφου Μαρίας Χριστοδούλου.

Εικ. 108, σελ. 84: Μοναχές της Ιεράς Μονής Αγίου Ηρακλειδίου ψέλνουν. Ανάκληση Μάιος 05, 2014 από: http://anavaseis.blogspot.com/2012/06/blog-post_426.html

Εικ. 109, σελ. 84: Η Αγία Σκέπη, τοιχογραφία. Αρχείο Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου Μέσα Ποταμού.

Εικ. 110, σελ. 84: Τοιχογραφία ΄Αγιων γυναικών. Δια χειρός Θεοδώρου Παπαδοπούλου. Ανάκληση Μάιος 05, 2014 από: http://www.theodoreicons.com/τοιχογραφίες.html?start=72

Εικ. 111, σελ. 84: Κοριτσάκι μεταλαμβάνει τη Θεία Κοινωνία. Ανάκληση Μάιος 05, 2014 από: http://anargyros61.blogspot.com/2013/02/blog-post_8.html

Εικ. 112, σελ. 85: Ο αγιογράφος Φώτης Κόντογλου. Ανάκληση Μάιος 05, 2014 από: http://www.lifo.gr/team/sansimera/35025

Εικ. 113, 114, σελ. 85: Ιερέας κοινωνεί τα παιδιά και ο Χριστός αγκαλιάζει τα παιδιά. Ιερά Μητρόπολις Δημητριάδος (2011). *Τα Μυστήρια της Εκκλησίας μας.* Βόλος:

Γραφείο Νεότητος Ιεράς Μητροπόλεως Δημητριάδος. Εικονογράφηση: Χρήστος Γουσίδης.

Εικ. 115, σελ. 86: Αρχείο Ιεράς Μονής Παναγίας του Κύκκου.

Εικ. 116, σελ. 86: Αρχείο Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου Μέσα Ποταμού.

Εικ. 117, σελ. 86: Αρχείο Ιεράς Μονής Παναγίας του Μαχαιρά.

Εικ. 118, 119, σελ. 88: Εγκλείστρα Αγίου Νεοφύτου. Αρχείο Ιεράς Μονής Αγίου Νεοφύτου.

Εικ. 120, σελ. 89: Πινακίδες με αποφθέγματα Αγίου Νεοφύτου. Ιερά Μονή Αγίου Νεοφύτου. Αρχείο Συγγραφικής Ομάδας.

Εικ. 121, σελ. 89: Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος. Επαμεινώνδα, Χ. (2004). *Για την Αγάπη του Χριστού*. Πάφος: Εκδ. Ορθόδοξο Πνευματικό Κέντρο Λεμεσού Άγιος Φανούριος. Εικονογράφηση: Χαράλαμπος Επαμεινώνδα.

Εικ. 122, σελ. 89: Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος, φορητή εικόνα. Αρχείο Ιεράς Μονής Αγίου Νεοφύτου.

Εικ. 123, σελ. 92: Άγιος Βασίλειος και Άγιος Γρηγόριος, τοιχογραφία. Αρχείο Ιεράς Μονής Αγίου Νεοφύτου.

Εικ. 124, 128, 131, σελ. 92, 95, 97 (αντίστοιχα): Μέγας Βασίλειος. Παπαδόπουλος, Δ. (2008). *Ο Άγιος Βασίλειος*. Αθήνα: Εκδ. Νέστωρ. Εικονογράφηση: Ελένη Χαρικλή.

Εικ. 125, 129, σελ. 92, 95 (αντίστοιχα): Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος. Ανάκληση Μάιος 05, 2014 από: http://agiografikesmeletes.blogspot.com/2011/02/blog-post_07.html

Εικ. 126, σελ. 93: Ο Άγιος Βασίλειος και ο Άγιος Γρηγόριος στην Αθήνα. Ντάσιου-Γιάννου, Αθ. (2012). *Ο Άγιος Βασίλειος*. Αθήνα: Εκδ. Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδας. Εικονογράφηση: Ιωάννα Δερβίση.

Εικ. 127, σελ. 94: Οι Τρεις Ιεράρχες. Ανάκληση Μάιος 05, 2014 από: http://rthodoxiapatridavasileia.blogspot.com/2014/01/oi.html

Εικ. 130, σελ. 96: Μεταμόρφωση του Σωτήρος, τοιχογραφία. Μητροπολιτικός Ναός Παναγίας Παντανάσσης (Καθολικής). Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Λεμεσού.

Εικ. 132, σελ. 97: Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος. Ανάκληση Μάιος 05, 2014 από: http://trelogiannis.blogspot.com/2013_01_20_archive.html

Εικ. 133, σελ. 97: Προτομή φιλοσόφου Σωκράτη. Ανάκληση Μάιος 05, 2014 από: https://onlinegreek.wikispaces.com

Εικ. 134, σελ. 97: Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, τοιχογραφία. Αρχείο Ιεράς Μονής Αγίου Νεοφύτου.

Εικ. 135, σελ. 97: Σκίτσο προσώπου Βίκτωρος Ουγκώ. Ανάκληση Μάιος 05, 2014 από: http://bookaholic.ro/despre-victor-hugo-si-spiritism-intr-o-expozitie-la-paris.html

Εικ. 142, 143, 144, 145, 146, 147 σελ. 105: Σκηνές από τον βίο του Αγίου Νεοφύτου. Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος. Λεμεσός: Εκδ. Κυπροέπεια. Εικονογράφηση: Νικόλας Παπαγγελή.